

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

Bakalářská práce

**PROBLEMATICKÉ ASPEKTY VÝKONU OBCHŮZKOVÉ
SLUŽBY JAKO JEDNÉ Z FOREM ČINNOSTI ZÁKLADNÍHO
ÚTVARU OBVODNÍHO ODDĚLENÍ SUCHÉ VRBNÉ,
KRAJSKÉHO ŘEDITELSTVÍ POLICIE ČR JIHOČESKÉHO
KRAJE**

Autor práce: Zdeněk Jílek
Studijní obor: Bezpečnostně právní studia
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: Mgr. et Bc. Josef Kříha
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2012

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

Poděkování

Rád bych poděkoval panu Mgr. et Bc. Josefovi Kříhovi za jeho odborné vedení bakalářské práce.

Motto...

Četník se musí snažiti, aby si osvojil ve svém obvodu co možno důkladnou místní a osobní znalost, neb tím se mu značně usnadní plnění služebních povinností.

Služební instrukce pro četnictvo z roku 1920.

ABSTRAKT

Bakalářská práce s názvem *Problematické aspekty výkonu občůzkové služby jako jedné z forem činnosti základního útvaru Obvodního oddělení Suché Vrbné, Krajského ředitelství Policie České republiky Jihočeského kraje*, pojednává o vybraných otázkách činnosti státní policie. Policie České republiky je ozbrojený bezpečnostní sbor, který slouží veřejnosti a prvořadým úkolem je bezpečnost a ochrana subjektů. První část práce poukazuje na historický exkurz k vývoji policie na území republiky až po současnost, zmiňuje její organizační schéma, postavení a působnost. Dále je zde zmíněna činnost samotné policie a služba pořádkové policie. Druhá klíčová část se zabývá specifickým okruhem činnosti pořádkové policie, tzv. občůzkovou činností se zaměřením na konkrétní organizační jednotku (obvodní oddělení Suché Vrbné). Dále pak zmiňují spolupráci policie s orgány veřejné správy. V závěru práce je pak hodnocení, přílohy a vybraná statistická data. Práce je navíc obohacena empirickými zkušenostmi. Při práci jsem využil odbornou literaturu, parafrázování a určité názorové proudy, které pojednávají o „novém“ policejním právu a vnitřní bezpečnosti.

Klíčová slova

Community Policing, etický kodex, hlídková služba, obec, obecní policie, občůzková služba, obvodní oddělení, organizace, Policie České republiky, pořádková policie, služební poměr, veřejná správa.

ABSTRACT

Bachelor thesis entitled problematic aspects of the performance of patrol services as one of the basic forms of activity the District Department of department Suché Vrbné, the Regional Directorate of Police of the Czech Republic, South Bohemian region, discusses the issues of selected activities of the Czech State Police. Police of the Czech Republic's armed security force that serves the public and primary concern is safety and protection of subjects. The first part points to the historical and contemporary excursus police, mentions its organization chart, position and scope. The second key part is concerned with a specific activity range of riot police, the patrol activities with a focus on specific organizational unit (department district Suché Vrbné). In the end bachelor is evaluation, supplements and statistical date. The work is enriched with many of his own interpretations, comments and arguments. At work I used the front of the professional literature that deals with "new" police and internal security law.

Keywords

Community policing, code of ethics, patrol service, municipality, municipal police, patrol service, district departments, organizations, the Czech police, riot police, business relationship, public administration.

OBSAH

ÚVOD.....	9
1. CÍL A METODIKA	11
2. POLICIE JAKO VEŘEJNÝ BEZPEČNOSTNÍ SBOR ČESKÉ REPUBLIKY.....	12
2.1 MALÝ HISTORICKÝ EXKURS.....	12
2.2 POSTAVENÍ A PŮSOBNOST POLICIE.....	13
2.3 ORGANIZAČNÍ RÁMEC.....	16
2.4 SLUŽEBNÍ POMĚR.....	19
3. ČINNOST POLICIE A SLUŽBA POŘÁDKOVÉ POLICIE.....	21
3.1 VZNIK A ČINNOST POŘÁDKOVÝCH JEDNOTEK POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY.....	21
3.2 ORGANIZACE.....	22
4. OBCHŮZKOVÁ SLUŽBA JAKO JEDNA Z FOREM ČINNOSTI POŘÁDKOVÉ POLICIE.....	24
4.1 OBCHŮZKOVÁ SLUŽBA A JEJÍ MODIFIKACE.....	24
4.2 POVINNOSTI POLICISTY.....	26
4.3 OPRÁVNĚNÍ POLICISTY.....	29
4.4 ETICKÝ KODEX POLICISTY.....	34
5. COMMUNITY POLICING JAKO POLICEJNÍ PRÁCE S ORIENTACÍ NA SLUŽBU VEŘEJNOSTI.....	35
5.1 COMMUNITY POLICING JAKO URČITÝ DRUH POLICEJNÍ PRÁCE.....	35
5.2 SOUČASNÝ STAV.....	38
6. SPOLUPRÁCE S ORGÁNY VEŘEJNÉ SPRÁVY.....	40
7. COMMUNITY POLICING V RÁMCI OBVODNÍHO ODDĚLENÍ SUCHÉ VRBNÉ PŘI POLICII ČESKÉ REPUBLIKY.....	42
7.1 POPIS OBVODNÍHO ODDĚLENÍ SUCHÉ VRBNÉ.....	42
7.2 UPLATNĚNÍ COMMUNITY POLICING.....	45
7.3 PROVÁDĚNÍ SLUŽEBNÍCH ZÁKROKŮ.....	44
7.4 PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE.....	45
7.4.1 Příklad paní Anny S.	45
7.4.2 Příklad paní Věry N.	46

7.4.3 Policejní etika	46
ZÁVĚR.....	47
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	49
SEZNAM PŘÍLOH.....	51

ÚVOD

Již dvacet let funguje Česká republika jako demokratický stát – lze mít za to, že uběhla dostatečně dlouhá doba, aby mohlo být toto její působení zhodnoceno. Určité bilancování nad relativně nově zavedenými demokratickými instituty vedlo k úvaze o potřebě jejich změn, přizpůsobení současnému vývoji. Stejně tak právní úprava policie vyžadovala určité reformní kroky, aby mohla policie nadále efektivně plnit své úkoly a cíle. Proto byl přijat nedávno nový zákon, který odstartoval transformaci v oblasti policejního práva. Zásadním cílem reformy policie je „moderní policie, policie 21. století,“ tedy policie otevřená, vstřícná a mobilní, policie, kterou lidé budou vnímat jako tu, která pomáhá a chrání – tyto slovíčka, které vidíme na kapotách policejních vozů nejsou jen reklamními spoty policie, jsou to klíčové myšlenky její poslání. Toto jsou, dle mého názoru základní teze avizované modernizace policie. Je třeba debyrokratizovat policejní činnost a vztahy mezi nadřízenými a podřízenými, modernizovat organizační strukturu policie, využívat moderních a modernizovaných právních instrumentů při plnění policejních úkolů, aplikovat větší otevřenost policie k veřejnosti a k jejím partnerům (policie státní k policii obecní a naopak, k územní samosprávě) a v neposlední řadě je třeba sdílet odpovědnost za veřejný pořádek a bezpečnost s jinými veřejnými a soukromými subjekty.

V demokratické společnosti je kladen velký důraz na dodržování základních lidských práv a svobod, které jsou zakotveny v ústavním pořádku České republiky. Tyto práva a svobody prolomit jen ústavním zákonem, ne-li zákonem. I policie, ať již obecní nebo státní, je významnou součástí státního mechanismu. V právních rádech obou zemí je tento orgán vymezen jako veřejný bezpečnostní ozbrojený sbor jehož prvořadým posláním je chránit nás, občany a majetek, dále veřejný pořádek a vnitřní autonomii zemí. Právní úpravy lze označit za předpisy, které mají ambice posílit důvěru občanů v právní řád, zlepšit obraz policie v očích občanů a v důsledku toho zlepšit i bezpečnostní klima v České republice, a že je to zapotřebí, v dobách, kdy do země pronikají prvky mezinárodního terorismu, rasistických trestných činů a organizované kriminality.

Často si klademe otázku, jaké je vlastně poslání (státní i obecní) policie. Pokud hledáme legální a konstruktivní odpověď, tak tu nalezneme v úvodních ustanoveních zákonů, které upravují policejní činnost. V těchto ustanoveních je zakotvena působnost a role policie v důsledku regulativní role státu. Poslání policejní práce by mělo v prvé

radě směřovat ke každodennímu zajišťování ochrany veřejného pořádku a veřejné bezpečnosti, konkrétně bezpečnosti osob, majetku a veřejných prostorů, do toho samozřejmě spadají i soukromé aspekty. Policie se principiálně mění a je před ní mnoho zásadních kroků, zejména z pohledu věcného.

Prvořadným úkolem a posláním policie je spolupráce s občany. K tomuto přístupu náleží projekt tzv. Community Policing, který je poměrně novou strategií založenou na přesvědčení, že součinnost a podpora veřejnosti může přispět ke kontrole nad kriminalitou. Tento projekt lze chápat tak, že policisté jsou bráni jako součást veřejnosti – tato může pomoci identifikovat to, co je podezřelé a nasměřovat pozornost příslušníka policie na existující problémy. Je třeba poukázat na to, že pokud má policie plně aplikovat tento projekt v praxi, je třeba brát vážně potřebu veřejnosti a zohlednit tyto potřeby v policejních opatřeních a programech, které se následně na veřejnost zaměřují. Ano, tento projekt může některými jeho částmi připomínat práci policie, respektive veřejnou bezpečnost z předrevolučních dob před rokem 1989. Já osobně se přikláním k názoru, že policie si tímto projektem stanovila dost náročný úkol, na který česká společnost nebyla a dosud není připravena – stále u většiny spoluobčanů přetrvává určitá nenávist, která pramení hlavně z neinformovanosti a nezájmu občanů o projekt, ale také z neznalosti, nezkušenosti a neochoty některých policistů na obvodních odděleních, kteří mají přidělený svůj okrsek, kde by měli tento projekt publikovat mezi občany.

CÍL A METODIKA

Cílem této bakalářské práce je vymežit postavení Policie České republiky, její organizaci a činnost se zaměřením na formy obchůzkové a hlídkové činnosti na základních útvarech služby pořádkové policie. Práce je členěna do šesti kapitol. První z nich v kostce představuje státní policejní sbor, jeho historii, působnost, organizaci a vybrané otázky dotýkající se služebního poměru policistů. Druhá a třetí kapitola se již věnují konkrétní činnosti policejní práce, a to nejprve pořádkové službě, ze které je zvlášť dále vyčleněna práce obchůzkové a hlídkové služby při obvodních odděleních – jsou zmíněny jednotlivé modifikace obchůzkové služby, povinnosti a oprávnění povinnosti při jejím výkonu. Čtvrtá kapitola představuje již mnou dříve zmíněný projekt Community Policing a monitoruje současný stav. Jelikož náplní projektu není jen spolupráce s občany, nýbrž i s ostatními orgány veřejné správy, sluší se i o tomto krátce popovídat v následující kapitole. Šestá kapitola práci uzavírá, pojednává o využití projektu Community Policing na konkrétním základním útvaru Obvodního oddělení, Krajského ředitelství Policie České republiky Jihočeského kraje, a to v Suchém Vrbném.

2. POLICIE JAKO VEŘEJNÝ BEZPEČNOSTNÍ SBOR ČESKÉ REPUBLIKY

2.1 MALÝ HISTORICKÝ EXKURS

Policie je významnou složkou státního mechanismu. Tento orgán je zřízen v poměrech právního řádu České republiky jako jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor s celostátní působností. Policie jako taková vznikla v roce 1991 transformací Veřejné bezpečnosti, která byla organizační součástí Sboru národní bezpečnosti. To se stalo v důsledku přijetí zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen policejní zákon) ze dne 21. června 1991.

Nyní si položíme zajímavou otázku? Proč byl nový bezpečnostní sbor v roce 1991 označen jako policie? „Označení navázalo na předválečné československé pozitivní právo. V rámci tohoto právního systému se pojmu policie používalo až do konce druhé světové války. V této souvislosti je též vhodné zmínit, že vedle policie do roku 1945 plnil bezpečnostní úkoly též druhý bezpečnostní orgán, četnictvo, které působilo převážně mimo velká města. Pojem „policie“ vychází ze stejného slovního základu jako pojem „politika.“ Oba pojmy se odvozují z řeckých slov „polis“ (znamená město nebo městský stát) a „politeiá“ (v původním významu to značilo, že osoba je občanem města, popřípadě městského státu). Od 4. století před naším letopočtem se pod pojmem „politeiá“ rozumělo i zřízení státu a status občanů. Aristoteles, který psal díla o výstavbě státu, pojímá tento výraz jako náležitý a potřebný státní systém a současně i jako schopnost vládnout, jako politiku. Na vývoj, který započal v Řecku, navázala francouzská teorie a rovněž tak i sama praxe. Nejprve byla policie chápána jako činnost směřující k dosažení spořádaného stavu ve státu. Zahrnovala současně i systém potřebných opatření. Policie v sobě zahrnovala všechnu vnitřní činnost státu zaměřenou na dosažení uvedeného stavu. Výjimkou byla činnost státu na úseku zahraničních věcí, na úseku obrany, financí a také justice.“¹

Až následně se součástí pojmu policie stává i pořádková složka. Tato složka však v pojmu policie zůstává již natrvalo. Stejně jako celá státní správa středověku postrádala organizace policie zpočátku jednotnost. Vlastní policejní úkony byly spjaty se zemskými soudy, šlechtickými vrchnostmi, městskými magistráty a venkovskými

¹ ŠKODA, J., ŠMERDA, R., VAVERA, F. Zákon o policii s komentářem. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009., s. 19

představenstvy. Státních orgánů bylo málo a zabývaly se převážně dozorčí činností. Dalším vývojem pak dochází k omezování širokého pojetí obsahu pojmu „policie.“ Výsledkem je specializace policie na oblast odvracení hrozeb uvnitř státu. Policie se stává nedílnou součástí státní správy a náleží ji plnění úkolů na úseku vnitřním pořádku a bezpečnosti. Toto užší pojetí pojmu policie se pak stává součástí nově přijímané právní úpravy, která se zabývala stanovením působnosti orgánů státu zaměřených na problematiku zajišťování bezpečnosti. Že touto právní úpravou byl zákon, je důsledkem Velké francouzské revoluce.²

Dějinný vývoj organizace a činnost Sboru národní bezpečnosti byl tedy ukončen revolučními změnami v obou státech a občanské společnosti, které započaly 17. listopadu 1989.

Policejní zákon tedy zavedl útvar Policie České republiky. Tento zákon byl následně však mnohokrát dílčím způsobem novelizován. Domnívám se však, že byt' zákon vycházel ze snahy dát policii pravomoci odpovídající jejím úkolům i ve stále komplikovanější společenské a bezpečnostní realitě, nedokázal však už čelit bezpečnostním výzvám a rizikům 21. století. Proto byl poměrně nedávno přijat zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, přijatý společně se zákonem č. 274/2008 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona Policii České republiky. Již teď tedy lze konstatovat, že tento policejní kodex reprezentuje po skoro 20 letech změny společenských a politických poměrů a systémovou změnu v oblasti celorepublikového policejního práva.

2.2 POSTAVENÍ A PŮSOBNOST POLICIE

Ustanovení § 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen zákon o Policii ČR) stanoví, že Policie České republiky (dále jen Policie ČR) je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor. Z ustanovení vyplývá skutečnost, že Policie ČR patří svou tradicí a pojetí mezi veřejné sbory s celostátní působností, která mají navíc specifickou v tom, že jsou ozbrojené (dále je to například Vězeňská služba nebo obecní policie). Rád bych uvedl význam legislativní terminologie „bezpečnostní sbor.“ Tuto zkratku použil zákonodárce v tom důsledku, že se na tyto sbory vztahuje zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních

² ŠKODA, J., ŠMERDA, R., VAVERA, F. Zákon o policii s komentářem. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009., s. 19

sborů, ve znění pozdějších předpisů, přičemž tento zákon sjednocuje úpravu veřejnoprávních služebních poměrů především bezpečnostních sborů.

Česká státní policie je tedy ozbrojeným sborem, který svoji působnost vykonává na území celé České republiky – na území celého státu. Jejím prvořadým cílem a úkolem je chránit veřejnou bezpečnost³ a veřejný pořádek. Ohnisko činnosti tohoto ozbrojeného sboru spočívá ve výkonu dozoru, především tzv. pořádkového dozoru a zásahové činnosti, kterou realizuje formou bezprostředních zásahů a faktických pokynů, které, jak je známo, nemají povahu správních aktů. V tomto důsledku je ozbrojený sbor vybaven donucovacími prostředky, včetně střelných zbraní. Je nutné říci, že tyto donucovací prostředky mohou policisté použít za zákonem stanovených podmínek.

V právní teorii se opomíná i na výkon státní správy. Policii ČR přísluší vykonávat delegovanou státní správu ve stanovených úsecích veřejné správy a za tímto účelem vydávat i správní akty, provádět kontrolu a dozor, vést evidenci aj. V praxi je to výkon agendy na úseku zbraní a střeliva (vydávání zbrojních pasů a licencí, průkazů ke zbraním, povolování pro provoz střelnic). Tento druhý okruh činností však ale nepředstavuje hlavní a charakterizující rys policejního sboru, ale kladu si za důležité ho připomenout.

Posláním a úkolem policie není v první řadě mocensky zasahovat, ale sloužit veřejnosti. Jde o princip, který ovládá fungování veškeré státní moci a veřejné moci vůbec. Hlavními oblastmi, kde policie tuto službu vykonává, jsou ochrana bezpečnosti osob a majetku, péče o veřejný pořádek, předcházení trestné činnosti a trestní řízení a další sféry, v nichž zakládá pravomoc a působnost zvláštní zákon, mezinárodní smlouva nebo předpis Evropské unie.⁴ Na druhou stranu si dovoluji konstatovat, že úkoly české policie jsou v policejním zákoně vymezeny jen rámcově neurčitými pojmy. Určit obsah těchto neurčitých pojmů je záležitostí právě praxe, respektive

³ Ne náhodou byl dřívější bezpečnostní sbor označován jako Veřejná bezpečnost, jelikož veřejná bezpečnost je prvořadým úkolem policie. Dovolím si konstatovat, že veřejná bezpečnost má v tomto důsledku přednost před veřejným pořádkem. V praxi se často pojem veřejné bezpečnosti zaměňuje za pojem vnitřní bezpečnosti. Dle ustanovení § 2 českého policejního zákona však prvořadým úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku, jedná se tedy o ochranu veřejné bezpečnosti. Označení vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek je v rámci EU používáno a pojímáno jako „dvojjediný“ pojem, který je obsažen jak v primárním, tak v sekundárním právo. Pokud jde o pojem vnitřní bezpečnosti státu, je používán často s pojmy veřejný pořádek, veřejná bezpečnost či veřejné zdraví. Jde o záležitosti týkající se opatření legislativních, organizačních a věcných, pokud to tedy vyžaduje zájem ochrany bezpečnosti (vnitřní i vnější) členských států Evropské unie nebo veřejného pořádku.

⁴ MATES, P. a kol. Nové policejní právo : právní předpisy s komentářem podle stavu k 1. 1. 2009. Praha : Linde Praha, 2009., s. 11

aplikovatelnosti zásahů a zákroků v praxi – občanské společnosti. Judikatura⁵ konstatovala, že „je povinností příslušného orgánu, který neurčitý pojem aplikuje, aby jej vyložil, alespoň rámcově objasnil jeho význam a obsah a popsal, jakým procesem k příslušnému závěru dospěl.“

Minulý český policejní zákon otrocky vymezoval výčet úkolů policie. Stávající zákon tento demonstrativní výčet již neposkytuje. Dovolím si tedy konstatovat, že ustanovení § 2 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen český policejní zákon), shrnuje působnosti policie do třech kategorií:

- a) ochrana bezpečnosti osob a majetku (veřejné bezpečnosti) a veřejného pořádku – tato ochrana spočívá nejen v ochraně České republiky podle ústavního zákona o bezpečnosti (mj. ochrana její celistvosti a demokratických základů), ale i v ochraně činitelů státu, o zajištění řádného chování na veřejnosti, které je stanoveno zvláštními právními předpisy,
- b) předcházení a odhalování trestné činnosti a plnění úkolů ve věcech trestního řádu, jakožto i prevence v trestné činnosti,
- c) plnění dalších úkolů na úseku veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku – tyto úkoly svěřuje policii zvláštní zákony nebo evropské a mezinárodní právní předpisy – například vědeckovýzkumná a pyrotechnická činnost, spolupráce s členy veřejné stráže nebo spolupráce s obecními orgány).

Dle dikce ustanovení § 3 českého policejního zákona platí, že policie působí na území České republiky, nestanoví-li zákon nebo jiný právní předpis něco jiného. Z této dikce tedy vyplývá i to, že na základě zákona nebo zpravidla mezinárodní smlouvy, může být policie povolána k tomu, aby spolupůsobila v zahraničních misích. Podle čl. 17 odst. 1 Druhého dodatkového protokolu k Evropské úmluvě o vzájemné pomoci ve věcech trestních z roku 2001 mají policisté, kteří sledují ve své zemi v rámci trestního vyšetřování určitou osobu podezřelou z účasti na trestném činu, pro něž je možné žádat o vydání, nebo sledují osobu, u které lze důvodně předpokládat, že je může přivést ke zjištění totožnosti nebo místa pobytu takové osoby, povoleno pokračovat ve sledování na území jiného státu, jestliže tento stát povolil sledování přes hranici na základě žádosti o pomoc.

⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu čj. 5 AZs 105/2004-72 a čj. 6 Ads 43/2005-51.

2.3 ORGANIZAČNÍ RÁMEC

Pokud se týče organizace policejních sborů, blíží se svojí povahou vojenským sborům, převažují zde vertikální vztahy nadřízenosti a podřízenosti, centralizace a monokratického rozhodování. Pokud jde o policii, je tento fakt vyjádřen v její charakteristice jako jednotného sboru. Na této skutečnosti nic nemění fakt, že policie je vnitřně organizačně rozčleněna, což je dáno zejména potřebou zajistit efektivní regulaci jejích vlastních činností, tak i zabezpečit pružné řízení fungování ekonomické stránky jejích činností.⁶ Z této definice vyplývá reálná skutečnost, že snad každý policejní sbor má svoji vnitřní organizačně-personální strukturu odstupňovanou v důsledku vztahů nadřízených mezi podřízenými. V terénu si každý z nás může povšimnout výložek na uniformách policistů, respektive konkrétního označení na této výložce nebo konkrétního zbarvení nebo provedení uniformy, i tyto znaky vyjadřují služební zařazení toho daného funkcionáře.

Nový český policejní zákon se otázkám organizace policie věnuje docela široce (ustanovení § 4 až § 8). Uvozovací ustanovení § 4 hovoří o tzv. osobách činných v policii. Toto ustavení je základem vymezení tzv. personálního substrátu policejního sboru. Úprava výslovně stanovuje, že policii tvoří jednak policisté, kteří jsou příslušníky bezpečnostního sboru, jednak zaměstnanci zařazení v policii (nikoliv ve služebním, ale v pracovním poměru ke státu). Z dotčeného ustanovení lze dovodit také závěr, že pokud zákon zmocňuje k určitému úkonu policii, může daný úkon provést podle jeho povahy buď policista nebo „civilní zaměstnanec.“ Druhý odstavec se věnuje provázanosti policie a ministerstva vnitra. „Umožňuje ministrovi vnitra, aby povolal policisty ve služebním poměru k plnění nejrůznějších úkolů na samotném ministerstvu, v Policejní akademii České republiky anebo ve škole, která není součástí policie. Toto ustanovení tak umožňuje využít specifických odborných kvalit a zkušeností jednotlivých policistů typicky k plnění úkolů Inspekce policie, která je útvarům ministerstva vnitra nebo k výkonu pedagogických činností ve vzdělávacích zařízeních rezortu.“⁷

Ustanovení § 5 výslovně upravuje hierarchickou rovinu vztahů policie, policejního prezidenta a ministra vnitra. V tomto důsledku stanoví, že „policie je podřízena ministerstvu, ministerstvo vytváří podmínky pro plnění úkolů policie

⁶ MATES, P. a kol. Nové policejní právo : právní předpisy s komentářem podle stavu k 1. 1. 2009. Praha : Linde Praha, 2009., s. 10

⁷ VANGELI, B. Zákon o Policii České republiky : komentář. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009., s. 76

a policejní prezident je odpovědný za činnosti policie ministroví vnitra.“ Obecně platí, že ministerstvo vnitra je vůči policii ve dvojitě postavení – v postavení ústředního orgánu státní správy a v postavení řídicího orgánu vnitřní správy resortu. Ministerstvo vnitra vytváří policii určité podmínky, a to legislativního, ekonomického a personálního charakteru, mj. i analyzuje rizikové faktory ohrožující vnitřní pořádek a bezpečnost státu. Ustanovení dále vyjadřuje odpovědnostní faktor vztahu policie a ministerstva vnitra, tento je založen na přímé odpovědnosti mezi policejním prezidentem (jakýmsi ředitelem bezpečnostního sboru) a jemu nadřízeným ministrem vnitra.

Šestý paragraf se již věnuje konkrétním organizačním složkám policie, byť opomíná jejich podrobné útvary. Policii tvoří následující útvary – Policejní prezidium České republiky, útvary policie s celostátní působností, krajská ředitelství policie a útvary zřízené v rámci krajského ředitelství. Vrcholným orgánem v rámci celého organizačního pojetí je Policejní prezidium. V čele tohoto orgánu stojí policejní prezident, který je představeným všech policistů s výjimkou těch, kteří jsou zařazeni do Inspekce policie nebo ti, kteří jsou povoláni k plnění zvláštních úkolů ministrem vnitra. Dalším článkem (útvarem) policie jsou útvary s celostátní působností⁸, které mají celorepublikovou působnost a jsou přímo podřízeny Policejnímu prezidiu. Je nutné konstatovat, že tyto útvary nejsou zřízeny zákonem, ale na návrh Policejního prezidenta ministrem vnitra, což v sobě nese, dle mého názoru, jistou nekonstruktivitu a nesystematičnost.

Z důvodu zákonného neukotvení jednotlivých služeb v rámci policie je nutné do těchto celorepublikových útvarů začleňovat i jednotlivé služby – služba pořádkové policie, služba kriminální policie a vyšetřování, služba dopravní policie, služba správních činností, ochranná služba, služba cizinecké policie, služba rychlého nasazení, služba železniční policie a letecká služba. „Dosavadní členění policie na jednotlivé policejní služby již neplatí a tyto služby přímo ze zákona zanikají.“⁹ Policejními útvary s územně vymezenou působností jsou krajská ředitelství policie. Od 1. ledna 2009 kdy policejní zákon nabyl účinnost je jich 8, a to:

⁸ Ke dni účinnosti zákona jsou zřízeny následující útvary: Kriminalistický ústav Praha, Letecká služba, Národní protidrogová centrála, Pyrotechnická služba, Služba cizinecké policie, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, Útvar odhalování korupce a finanční kriminality, Útvar pro odhalování organizovaného zločinu, Útvar pro ochranu prezidenta ČR, Útvar pro ochranu ústavních činitelů, Útvar rychlého nasazení, Útvar speciálních činností, Útvar zvláštních činností.

⁹ MATES, P. a kol. Nové policejní právo : právní předpisy s komentářem podle stavu k 1. 1. 2009. Praha : Linde Praha, 2009., s. 21

- a) Krajské ředitelství policie hlavního města Prahy se sídlem v Praze s územním obvodem vymezeným územím hlavního města Prahy,
- b) Krajské ředitelství policie Středočeského kraje se sídlem v Praze s územním obvodem vymezeným územím Středočeského kraje,
- c) Krajské ředitelství policie Jihočeského kraje se sídlem v Českých Budějovicích s územním obvodem vymezeným územím Jihočeského kraje,
- d) Krajské ředitelství policie Západočeského kraje se sídlem v Plzni s územním obvodem vymezeným územím Plzeňského kraje a Karlovarského kraje,
- e) Krajské ředitelství policie Severočeského kraje se sídlem Ústí nad Labem s územním obvodem vymezeným územím Ústeckého kraje a Libereckého kraje,
- f) Krajské ředitelství policie Východočeského kraje se sídlem v Hradci Králové s územním obvodem vymezeným územím Královéhradeckého kraje a Pardubického kraje,
- g) Krajské ředitelství policie Jihomoravského kraje se sídlem v Brně s územním obvodem vymezeným územím Jihomoravského kraje, kraje Vysočina a Zlínského kraje,
- h) Krajské ředitelství policie Severomoravského kraje se sídlem v Ostravě s územním obvodem vymezeným územím Moravskoslezského kraje a Olomouckého kraje.

Zákon přímo stanoví, že výše uvedených osm územních útvarů zaniká a zřizuje se (od 1. ledna 2012) 14 krajských ředitelství v jednotlivých krajských městech včetně Prahy.

Ustanovení § 7 je společně s ustanovením § 8 týkajícím se krajských ředitelství základem postavení a fungování policie v ekonomických a jiných (soukromo)právních vztazích. Jde o zákonnou fikci, která od ministerstva vnitra jinak personálně a organizačně oddělený vrcholný řídicí orgán policie – Policejní prezidium a celostátní útvary policie považuje za součást ministerstva vnitra, respektive stanoví, že se při nakládání s majetkem České republiky a v právních vztazích považují za součást organizační složky státu a účetní jednotky ministerstva.¹⁰ V tomto důsledku se tedy Policejní prezidium a celostátní útvary v oblasti ekonomických vztahů dostávají fakticky na úroveň součásti ministerstva.

¹⁰ VANGELI, B. Zákon o Policii České republiky : komentář. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009., s. 86

Je třeba říci, že Policie České republiky není právnickou osobou – nemá právní subjektivitu, a to ani v případě organizačních složek policie. V tomto smyslu má právní subjektivitu Česká republika – stát, jehož jménem policie v právních vztazích vystupuje. Judikatura¹¹ dále uvádí, že „Policie České republiky není právnickou osobou a zákon jí nepřiznává ani způsobilost být účastníkem řízení před soudem. Způsobilost mít práva a povinnosti, jakož i způsobilost být účastníkem řízení, má ve věcech týkajících se Policie České republiky stát, tj. Česká republika. To se však týká pouze vztahů soukromoprávních.“ Jménem České republiky jedná (činí právní úkony) v ekonomických a jiných právních záležitostech týkajících se policie ministerstvo vnitra nebo Policejní prezidium, anebo organizační složka, pokud jde o záležitost, která se týká jeho míry působnosti. Konkrétní právní úkony činí vedoucí té dané organizační složky státu (policejní prezident, ministr vnitra, ředitel krajského ředitelství).

Ve vztazích veřejnoprávních však policie má způsobilost být účastníkem řízení. Pokud policie vstupuje do závazkových vztahů týkajících se uspokojování veřejných potřeb, vystupuje jakožto státní organizace za stát a tento závazkový vztah mezi ní, respektive státem a podnikatelem při jeho podnikatelské činnosti je vztahem obchodním. Týká-li se pak závazkový vztah věci, která slouží k plnění úkolů policie, pak takový vztah souvisí se zajišťováním veřejných potřeb. Podmínka, že musí jít o vztahy týkající se zabezpečování veřejných potřeb, je splněna i v širší souvislosti. Pokud jde o věci služebního poměru policisty, jedná v nich a rozhoduje jménem státu obecně ředitel bezpečnostního sboru (policejní prezident) a v rozsahu jím stanoveném jedná a rozhoduje též vedoucí organizační části policie.¹²

2.4 SLUŽEBNÍ POMĚR

Služební poměr policistů je upraven zákonem č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů. Služební poměr policisty vzniká dnem uvedeným v rozhodnutí služebního funkcionáře s personální pravomocí, kterým je v tomto případě policista. Služební poměr vzniká tedy k datu ve kterém je policista ustanoven na služební místo. V případě české úpravy je služební poměr s nově nastupujícím policistou uzavřen na dobu určitou v trvání 3 let. Do služebního poměru na dobu neurčitou se zařadí policista dnem, který následuje po

¹¹ Stanovisko pléna Nejvyššího soudu Plsn 2/1996 a Nález Ústavního soudu III. 269/1999 USn.

¹² VANGELI, B. Zákon o Policii České republiky : komentář. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009., s. 87 a 88

uplynutí služebního poměru na dobu určitou, jestliže úspěšně vykoná služební zkoušku a dosahuje dobrých výsledků ve výkonu služby. Domnívám se, že úprava je rozumná, jelikož nabízí policistovi „tříletou dobu“ ve které musí prokázat svoje schopnosti a dovednosti, pravda, nemusí být vynikající, postačí dobrá, ale i tak je to jakési zasvěcení do práce policie a zkouška toho, zda nový policista bude schopen do budoucna tuto službu vykonávat.

Ke služebnímu poměru patří i zařazení policisty do určité hodnosti. Domnívám se, že (vojenské) hodnosti k uniformovaným státním složkám patří, tudíž jednoznačně nesouhlasím s argumentem policejního prezidenta Petra Lessyho a ministrem vnitra Janem Kubicem, kteří v současné době připravují plán na zrušení systému vojenských hodností v policejním sboru. Pokud by se tento návrh stal skutečností, do budoucna by v policii sloužili asistenti, inspektoři, komisaři a radové. Podívám-li se na současné hodnostní označení, musím konstatovat, že současná praxe poukazuje na problémy především u generálských hodností. Podle ústavní tradice platí, že policistu do generálské hodnosti jmenuje prezident republiky. Otázka ale je, jestli jsou v praxi tyto hodnosti vůbec používány. Proč české policejní hodnosti počítají hned se třemi generálskými hodnostmi? Dle mého názoru by nejvyšší hodností brigádního generála (pominu-li další dvě) měl disponovat jen policejní prezident. A pokud tedy máme hned tři typy výložek s ratolestí, tak proč tu nejvyšší nepříšít na ramena policejnímu prezidentovi a ty nižší šéfům jednotlivých policejních útvarů. Všechno je to otázka obyčejně našeho státu. Po skončení funkce policejního prezidenta by mu měla být generálská hodnost automaticky odňata. Pak se nemá bývalý policejní prezident Oldřich Martinů se dvěma generálskými hvězdami jakožto řadový referent zdravit se svými nadřízenými s mnohem nižšími hodnostmi.

3. ČINNOST POLICIE A SLUŽBA POŘÁDKOVÉ POLICIE

3.1 VZNIK A ČINNOST POŘÁDKOVÝCH JEDNOTEK POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

Policejní pořádkové jednotky (tzv. pořádková policie) vznikly na základě Nařízení ministra vnitra č. 28/1992 o stálých pořádkových jednotkách Policie České republiky a původně byly zřizovány v rámci krajských ředitelství Policie České republiky. Nyní existují u státní policie dva typy jednotek, a to speciální pořádkové jednotky a pořádkové jednotky krajských ředitelství.

Primární důvod vzniku těchto jednotek lze již dovodit z označení „pořádková – pořádek.“ Cílem jednotek byla potřeba mít k dispozici (početnější) útvar, který je řádně vyzbrojen, vystrojen a hlavně vycvičen k plnění úkonů ochrany při narušení veřejného pořádku ze strany většího množství lidí nebo i jednotlivce či menších skupin. Pořádková služba v sobě zahrnuje i složku hlídkové a obchůzkové služby, což jsou v praxi hlídky policistů sloužících na obvodních (místních) odděleních.

Z uvedeného tedy vyplývá, že služba pořádkové policie je jednou ze základních služeb Policie České republiky. „V současné době je k této službě zařazeno přes 16 tisíc policistů. Mezi základní úkoly pořádkové služby patří zejména ochrana bezpečnosti osob a majetku, spolupůsobení při zajišťování veřejného pořádku a byl-li porušen činění opatření k jeho obnovení, boj proti kriminalitě, přijímání, evidence a prošetřování oznámení od osob, plnění úkolů v trestním, přestupkovém a správním řízení a v neposlední řadě též dohled nad bezpečností a plynulostí silničního provozu.¹³

Jelikož jsou pořádkové jednotky nedílnou součástí Policie České republiky, jejich postavení, činnosti, práva a povinnosti a další úkoly, jsou regulovány zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Významným závazným předpisem je pak Závazný pokyn policejního prezidenta č. 10/2009 o zajišťování vnitřního pořádku a bezpečnosti, tento předpis rozpracovává dílčí oblasti činnosti pořádkových jednotek, členění a složení družstev, vybavení, organizace a označování příslušníků aj. Druhým, neméně důležitým pokynem je ten pod číslem 110/2008 o plnění úkolů služby pořádkové policie a služby železniční policie, kterým se upravuje činnost mj. hlídkové a obchůzkové služby. O tomto pokynu se podrobněji zmíním později.

¹³ Policie České republiky : Pořádková policie. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/poradkova-policie.aspx>. Cit. 2011-10-10

K výše uvedenému připojuji i svoji argumentaci co do obsahu úkolů služby pořádkové policie. Hlavním účelem je ochrana veřejného pořádku. Veřejný pořádek sám o sobě patří do skupiny neurčitých právních pojmů, které se vyskytují v celém právním řádu. Třebaže se objevuje v různých, nejen policejních předpisech, není nikde definován. „Tak je tomu záměrně, aby například mohl neustále (bez nutnosti změn zákonů) odrážet stav vývoje společnosti. Můžeme si pod ním představit souhrn pravidel chování na veřejnosti, která jsou obsažena jak v právních, tak i v mimoprávních normách, respektive stav, kdy jsou dodržována. Pro jeho obsah je tedy důležité právě to, jak jej obecně chápe společnost, jaká pravidla vytváří a aplikuje, aby bylo dosaženo klidného a vyváženého stavu v občanském soužití.“¹⁴

Působením policisty při zajišťování veřejného pořádku a provádění potenciálních zákroků a zásahů k jeho nápravě je myšleno především působení hlídek a jednotek v terénu a pořádkových jednotek v rámci opatření při shromáždění osob (pochody, technoakce, sportovní utkání aj.). Pokud dojde k narušení veřejného pořádku, je policista ze zákona oprávněn použít zákrok směřující k jeho nápravě. Samotný zákrok je ovšem až krajní řešení události, která připadá v úvahu, nelze-li situace dosáhnout jinak.

3.2 ORGANIZACE

Služba pořádkové policie je organizována na principu územně vymezené působnosti. Jako nejvyšší orgán je v této části policejní prezidium, které řídí útvary policie s působností na celém území České republiky a útvary policie s územně vymezenou působností, a koordinuje jejich činnost, spolupracuje s mimoresortními subjekty, s mezinárodními organizacemi a policejními institucemi a s bezpečnostními sbory jiných států, stanovuje základní cíle a úkoly jednotlivých služeb policie, analyzuje a kontroluje činnosti policie.¹⁵

V současnosti státní policie, jak již bylo dříve řečeno, disponují osmi krajskými ředitelstvími. Tato ředitelství vykonávají svoji činnost v obvodu své působnosti. Při plnění úkolů ve věcech veřejného pořádku a bezpečnosti se řídí právními předpisy a interními akty. Obvodní oddělení jsou součástí krajských ředitelství (v Praze je to místní oddělení). V obvodních odděleních je prováděn přímý výkon služby pořádkové

¹⁴ CANDIGLIOTA, Z., FOUKALOVÁ, K., KOPAK, J. Jak si počínat v kontaktu s policistou a strážníkem : policejní právo v otázkách a odpovědích. Brno : Liga lidských práv, 2010., s. 18

¹⁵ KÁŇA, P. Základy veřejné správy. 2. dopl. přeprac. vyd. Ostrava : Montanex, 2007. , s. 218 a 219

policie. Od 1. ledna 2012 těchto osm ředitelství zanikne a vznikne čtrnáct krajských ředitelství. Základními výkonnými organizačními články Policie České republiky s územně vymezenou působností, které jsou zřízeny k plnění základních úkolů služby pořádkové policie, jsou obvodní oddělení¹⁶ a oddělení hlídkové služby.

Obvodní (místní) oddělení vykonávají činnosti především následujícími formami:

- a) dozorčí služba – je vykonávána nepřetržitě, zajišťuje akceschopnost oddělení a navazuje na činnost operačního střediska ředitelství policie, dozorčí službou je zajištěn nepřetržitý styk základních útvarů se státními orgány, organizacemi a občany, neboť dozorčí je zpravidla prvním místem, kam se obrací se svými stížnostmi, žádostmi, podněty či oznámením o trestném činu,
- b) obchůzková služba – je vykonávána v určených částech území obvodního (místního) oddělení, je zaměřena zejména na dohled nad dodržováním veřejného pořádku, na ochranu bezpečnosti osob a jejich majetku, předcházení a zabraňování páčání trestné činnosti, odhalování trestných činů a přestupků, pátrání po osobách a věcech a provádění prvotních opatření na místě činu,
- c) hlídková služba – je vykonávána v určitých úsecích nebo na stanovištích s cílem chránit bezpečnost osob a jejich majetku, předcházet a zabraňovat porušování veřejného pořádku a páčání trestné činnosti, zakročovat proti osobám dopouštějícím se protiprávního jednání, dále dohlíží na bezpečnost a plynulost silničního provozu a činí opatření při jeho porušení,
- d) procesní činnost – je zajišťována zejména plněním úkolů na úseku trestního, přestupkového a správního řízení a administrativní činností (výkon spisové služby, hlásná služba, vkládání dat do informačních systémů apod.),
- e) preventivní činnost, spolupráce a součinnost s dalšími orgány a organizacemi – například orgány činné v trestním řízení, některé správní orgány, obecní úřady a jejich orgány pro ochranu veřejného pořádku (obecní policie).¹⁷

¹⁶ V praxi se oddělení člení podle počtu policistů (resp. osob ve služebním poměru k Policii ČR) – oddělení 1. typu (nad 60 policistů), 2. typu (30 – 60), 3. typu (15 – 30) a 4. typu (do 15).

¹⁷ Policie České Republiky : Pořádková policie. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/poradkova-policie.aspx>. Cit. 2011-10-10

4. OBCHŮZKOVÁ SLUŽBA JAKO JEDNA Z FOREM ČINNOSTI POŘÁDKOVÉ POLICIE

4.1 OBCHŮZKOVÁ SLUŽBA A JEJÍ MODIFIKACE

Výše jsem uvedl, že obchůzková služba je jedním z mnoha projevů činnosti pořádkové policie. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 110/1998 ve čl. 2 písm. g) definuje obchůzkovou službu jako systematickou, kvalifikovanou a zpravidla samostatnou činnost policistů v okrscích, založenou na dokonalé místní a osobní znalosti a úzké součinnosti a spolupráci se státními orgány, orgány místní samosprávy, obecní policií a právníckými a fyzickými osobami. S obchůzkovou službou je úzce spjata i služba hlídková, která je definována pod písm. f) dotčeného článku jako základní a systematická činnosti příslušníků policie v úsecích nebo stanovištích, vykonávaná zejména k zajištění ochrany veřejného pořádku, k předcházení, zabraňování a odhalování trestné a jiné protiprávní činnosti a pátrání po hledaných osobách a věcech. Jsem přesvědčen, že hlídková služba je jistou modifikací služby obchůzkové.

Obchůzková služba je vykonávána v okrscích. Tato služba se od hlídkové služby liší tím, že ji vykonávají policisté, na které je kladen vyšší stupeň odbornosti, které vyplývají z jejich náplně činnosti. Obchůzkovou činnost lze rozdělit dle počtu členů na jednočlenné, vícečlenné, smíšené nebo dle způsobu výkonu služby na pěší, motorizované, jízdní, plavební a kombinované. Policisté zařazení v této službě vstupují více do styku s místní samosprávou, protože na základě dohody mohou být v okrscích zřízeny služební místnosti, ve kterých má možnost se veřejnost dotazovat a řešit své problémy s policistou, který je odpovědný za okrsek. Ve svěřeném okrsku policista odpovídá za stav a úroveň ochrany veřejného pořádku, předchází a odhaluje trestnou činnost. Domnívám se, že ne vždy se daří policistovi, který má daný okrsek svěřen, tento okrsek pravidelně navštěvovat. Přiznejme si, že o to ani veřejnost, v některých případech, nestojí, neboť se domnívá, že je ze strany policie hlídána nebo sledována, především u starších občanů.

V současnosti stojí před vedením policie nelehký úkol. Policie se snaží společně s místní samosprávou řešit konkrétní problémy dané lokality. I když se s tímto aspektem plnohodnotně ztotožňuji a s hesly „každý zná svého policistu, pomáhat a chránit“ souhlasím, obávám se, že úspěch nebude takový, jak se očekává, jelikož je stále připomínán nedostatek financí a s tím spojená absence policistů a prostředků pro výkon

služby. Domnívám se, že část tohoto úkolu by měla být na úrovni vedoucích oddělení a jejich zástupců na jedné straně a starostů a místních samospráv na straně druhé. Dle mého názoru by tato forma spolupráce byla mnohem rychlejší a efektivnější. Tím vůbec nemám na mysli, aby policisté nevykonávali službu ve svých okrscích, ale naopak. Je důležité, aby občané měli možnost kontaktovat „svého“ policistu, který za jejich okrsek odpovídá a mohli s ním řešit své problémy.

Policista, který hodlá „obchůzkovat“, je povinen se seznámit s instruktáží přiděleného okrsku, ve kterém dále spolupracuje s dotčenými orgány jako obec, občané a obecní policie. Svoji činnost vykonává ve stejnokroji, s řádnou výzbrojí a výstrojí. Před nástupem do služby se seznámí s úkoly a pokyny dle instruktážních dokumentů.

Policejní pokyn dále zmiňuje klíčové úkoly obchůzkové služby v souladu s principy tzv. Community Policing (čl. 8 odst. 5):

- a) výkon služby v přiděleném okrsku a spolupráce s orgány, zajištění ochrany veřejného pořádku, ochrana života a zdraví občanů a majetku státu, předcházení a zabránění páčání trestných činů a zakročování proti jejich pachatelům, zajištění provedení úkonů na místě činu, neodkladných a neopakovatelných úkonů, jejich řádnou dokumentaci a plnění úkolů hlásné služby k zajištění dalších opatření, vedení a aktualizace přehledu o okrsku,
- b) odhalování, prošetřování a vyřizování přestupků, v odůvodněných případech provádění úkonů v trestním řízení a vyřizování příslušných spisů,
- c) pátrání po pohřešovaných a hledaných osobách a odcizených věcech,
- d) dohled nad bezpečností a plynulostí silničního provozu a činění opatření při jejich porušení.

Po ukončení služby policista dokumentuje svoje výsledky a hlásí vedoucímu oddělení nebo jeho zástupci průběh služby. V případě jejich nepřítomnosti předává tyto dozorčímu oddělení. Policista vede tzv. okrskovou kartu, v této kartě je vyobrazen situační plánec okrsku včetně jeho ohraničení, dále jsou zde zaznačena místa, kde dochází k častému narušování veřejného pořádku a páčání deliktní činnosti. Policista dále zajišťuje místa a objekty, kde dochází k soustředování osob, zajišťuje seznam důležitých objektů a seznam osob a kontaktů důležitých pro výkon služby v okrsku, např. při vzniku mimořádné události. Další rozdíl od hlídkové služby je ten, že policista koná samostatně dílčí úkony trestního řízení a zkrácené přípravné řízení.

Na závěr bych podotknul jistou zvyklost, která spočívá v tom, že činnost „obchůzkujícího“ policisty je velmi různorodá a vesměs odlišná na každém útvaru,

z čehož vyplývají jisté odchylky od policejního pokynu výše zmíněného. V praxi to samozřejmě nepřináší neplnění principů v pokynu obsažených, nýbrž jisté znemožnění dodržování tohoto nařízení. Někdy i sám policista se musí věnovat jiné činnosti, než-li dozoru nad „svým“ okrskem. Pokud například policista ve službě vyjíždí na místa, kde došlo k protiprávnímu jednání, zajišťuje místo činu a provádí další dílčí úkony, dále má plnit úkoly prevence kriminality a výchovnou činnost, zpracovávat přestupkové spisy nebo méně komplikované trestní spisy, předvádět osoby na základě žádostí, zajišťovat místa dopravních nehod, není potom divu, že mu nezbývá dostatek příležitosti věnovat se svému okrsku. I tohle je tedy jedna z mnoha modifikací občůzkové služby.

4.2 POVINNOSTI POLICISTY

První z povinností je zdvořilost (§ 9). Pro účinné plnění úkolů Policie České republiky je mimo jiné velmi důležité i to, jak policisté fakticky vystupují na veřejnosti vůči občanům a jestli svým vystupováním posilují, nebo naopak oslabují důvěru veřejnosti. Z tohoto důvodu je velmi podstatné, aby policisté i zaměstnanci policie respektovali své obecné zákonné povinnosti. Fakt, že na prvním místě je mezi povinnostmi uvedena povinnost zdvořilosti vystupování, podtrhuje, že policisté musí být především profesionály, kteří se dokážou ovládat v mnohdy nelehkých situacích, v nichž vystupují „jménem zákona.“ Zástupci policie by tedy při výkonu svých pravomocí vždy měli zachovávat pravidla slušného chování, jednat se všemi s patřičnou úctou k jejich osobnosti a tak, aby nebyla snižována jejich důstojnost a vážnost.¹⁸ Odborná literatura dále hovoří i o tzv. policejní etice. Tento specifický druh etiky si klade za cíl „formování východiska pro adekvátní sebeuvědomění, sebehodnocení (tj. profesionální cti a hrdosti) a tím i sebeovládání policistů, prohloubení morální odpovědnosti každého policisty vůči společnosti jako celku, občanům, nadřízeným, kolegům i sobě samému a tím vytvoření základu pro praktické rozhodování policistů v konkrétních situacích, zejména při řešení morálních dilemat.“¹⁹

Výše uvedené a jiné aspekty jsou obsahem Etického kodexu Policie České republiky. Domnívám se, že dodržení těchto morálních a etických aspektů ve

¹⁸ FOUKALOVÁ, K. a kol. Bezpečnost a právo na místní úrovni : legislativní předpoklady prosazování community policing po změně zákona o Policii České republiky. Praha : Otevřená společnost, o. p. s., Centrum ProPolice, 2010., s. 12

¹⁹ NESVADBA, P. Policejní etika. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009., s. 153

vyhrocených a vypjatých situacích, je samostatnou otázkou a je na nás občanech, abychom posoudili, zda je tomu tak skutečně v reálu plněno.

Ustanovení § 10 hovoří o iniciativě. Jednu z nejzákladnějších povinností české státní policie představuje povinnost zasáhnout. Tato zásada vyjadřuje skutečnost, že dochází-li k ohrožení nebo narušení hodnot, které policie musí chránit, má povinnost reagovat patřičným způsobem a snažit se nežádoucí stav odstranit. Je zřejmé, že tato povinnost nemůže být stanovena absolutně. Je třeba zohledňovat konkrétní situaci a v závislosti na ní jednat přiměřeným způsobem. Zákon pamatuje i na situace, kdy policista provádí jiný úkon, jehož neprovedení nebo přerušování by mělo horší následky než nesplnění povinnosti zasáhnout, v tomto případě je policista své iniciační povinnosti zproštěn. Stejně tomu je tak v situacích, kde policista není schopen potřebný úkon provést řádně, ať už z důvodu svého zdravotního stavu (i když v případě policisty je to trochu diskutabilní otázka) nebo protože neprošel patřičným výcvikem / školením (například příslušník pořádkové jednotky není oprávněn zneškodnit bombu, od toho je tu pyrotechnik).

S povinností zasáhnout je úzce spjata i zásada přiměřenosti postupu (ustanovení § 11). Jakákoliv činnost Policie ČR totiž musí zahrnovat zvážení konkrétních, aktuálních podmínek dané situace. Zde se dokonce policistům i zaměstnancům policie umožňuje, aby se rozhodli, jestli za daných okolností zasáhnou či nikoliv. Nicméně musí vždy jednat tak, aby svým počínáním (aktivním nebo pasivním) nezpůsobili bezdůvodnou újmu, která v takové situaci vůbec nemusela nastat, byla větší než bylo nezbytné k dosažení sledovaného účelu jejich zásahu anebo byla způsobena nezákonným postupem policejního orgánu.

Chtějí-li policisté, aby je okolí považovalo za úřední osoby a podle toho s nimi i jednalo, je zapotřebí, aby svoji příslušnost ke sboru prokazovali patřičným způsobem. Mezi způsoby prokazování příslušnosti patří (dle ustanovení § 12) prokázání se služebním stejnokrojem, služebním průkazem, odznakem policie s identifikačním číslem. Civilní zaměstnanci policie za tímto účelem používají svůj průkaz zaměstnance, který obsahuje identifikační číslo. Pokud s ohledem na konkrétní situaci není možné svoji příslušnost deklarovat výše uvedenými způsoby, stačí, když policista použije ústní prohlášení „policie.“ Samozřejmě v určitých situacích toto ústní prohlášení nepostačí (například při institutu vykázání nebo při vstupu do živnostenské provozovny). Povinnost prokázat příslušnost k policii samozřejmě nemá policista, který tuto příslušnost oprávněně tzv. zastírá. Příslušné zákony pamatují i na osoby, které se

neoprávněné vydávají za policisty nebo si vozidla upravují tak, že tyto mají charakter a vzhled policejních vozidel.

Ustanovení § 13 hovoří o poučovací povinnosti policistovi vůči dotčeným osobám. Tato povinnost spočívá v tom, že před provedením úkonu musí poučit osobu, které se úkon týká (tzv. dotčená osoba), a to o právních důvodech provedení úkonu, případně pokud dochází i k zásahu do práv a svobod osoby, je nutné ji poučit i o jejích právech a povinnostech. Hrozí-li nebezpečí z prodlení, například při naléhavém zákroku proti nebezpečnému pachateli, provede se poučení po zákroku nebo dodatečně. V souladu s důvodovou zprávou k zákonu je nutné připomenout skutečnost, že zákon nezavádí povinnost poučovat zaměstnanci policie, jelikož mu tato vyplývá z procesních předpisů (zejména ze zákona č. 500/2004 Sb., správní řád).

Policejní zákon však pamatuje i na povinnosti, které mají ostatní osoby vůči policistovi. Tak v prvním případě je nutné uvést povinnost každého uposlechnout výzvy policie, která je obsažena v ustanovení § 114 policejního zákona. Ustanovení zní: „Každý je povinen bez zbytečného odkladu a bezplatně uposlechnout výzvy anebo pokynu nebo vyhovět žádosti policie, policisty nebo inspektora. Nelze-li účelu výzvy, pokynu nebo žádosti dosáhnout pro odpor osoby, je policista nebo inspektor oprávněn tento odpor překonat.“ Dané ustanovení určuje vztah policisty a občana, přičemž zakládá jakési vrchnostenské postavení policie. „Ačkoliv je z hlediska Community Policing samozřejmě důležité, aby vztah mezi policisty a občany byl vystavěn na určité důvěře a spolupráci, zároveň je nezbytné, aby policie mohla efektivně vykonávat své úkoly a tak sloužit veřejnosti. Proto je nutné, aby měla nástroje, které může používat při naplňování svého poslání. Mezi takové nástroje patří právě i zákonná povinnost všech uposlechnout výzvy zástupce Policie ČR. Je nezbytné podotknout, že podle pokynů policisty je třeba se zachovat vždy, a to bez zbytečného otálení (ne tedy nutně okamžitě, není-li to vzhledem ke konkrétní situaci možné) a bez vyžadování úplaty. Výjimkou jsou případy, kdy právní předpis určí jiného. V praxi je policista oprávněn vynucovat od občana přiměřenou spolupráci. V odůvodněném případě tedy jistě může požadovat, aby občan svým vozidlem zatarasil ústupovou cestu z místa činu (a tuto spolupráci i vynutit). Těžko se ale z moci úřední může dožadovat toho, aby při řešení sousedského sporu byli přítomni i další sousedé jako případní svědkové (něco jiného je, že ostatní sousedé mohou být předvoláni jako svědkové v průběhu následného vyšetřování).

Taková bezprostřední asistence by měla být čistě na rozhodnutí každého z nich. V opačném případě by postup policisty byl nezákonný.²⁰

4.3 OPRÁVNĚNÍ POLICISTY

Nový policejní zákon je podle mého názoru trošku nesdílný ve vyjmenování jednotlivých pravomocí policisty, jelikož tyto jsou nesystematicky rozesety do celého právního předpisu. Uvádím tedy ta nejdůležitější z nich.

Ustanovení § 63 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR (dále jen zákon o PČR) hovoří o oprávnění policistů požadovat prokázání totožnosti. V ustanovení jsou taxativně vyjmenovány okolnosti, za kterých může policista prokázání totožnosti (zpravidla výzvou k předložení občanského průkazu) požadovat, a to i ve vztahu k silniční kontrole. Pokud odmítne dotčená osoba prokázat svoji totožnost nebo ji nemůže prokázat například tím, že příslušný doklad nemá u sebe, je policista oprávněn osobu předvést k provedení úkonu směřujícího ke zjištění totožnosti. V praxi se může stát, že osoba nemá potřebné údaje ani v tzv. informačním systému veřejné správy (v dostupné evidenci), v tomto důsledku je policista oprávněn získat informace, které jsou zapotřební k jejímu ztotožnění prostřednictvím metody daktyloskopie, pořízení obrazových nebo jiných záznamů a jinými metodami, které vyjmenovává čtvrtý odstavec.

Mezi další tradiční práva patří podání vysvětlení (§ 61). Je třeba připomenout, že k podání vysvětlení musí být policista důvod, který zákon předpokládá. Musí jít tedy o objasnění skutečností a faktů, které jsou důležité pro odhalení trestného činu nebo jiného deliktu, vypátrání hledané nebo pohřešované osoby či věci, přípravu a výkon opatření k zajištění bezpečnosti osoby, která je chráněna anebo v případě potřeby osobu vyzvat aby se dostavila k sepsání úředního záznamu o podání vysvětlení. Podle tradičních zásad trestního práva může osoba vysvětlení odmítnout podat, pokud by sobě nebo osobě blízké způsobila nebezpečí trestního stíhání, nebezpečí postihu za delikt nebo pokud by porušila zákonem stanovenou povinnost mlčenlivosti, pokud tedy není tímto zákaz příslušným orgánem zproštěna.

Dalším oprávněním je odnětí věci podle § 34. Podmínkou, aby mohla být věc odňata, je, že lze mít důvodně za to, že v řízení o přestupku může být vysloveno její

²⁰ FOUKALOVÁ, K. a kol. Bezpečnost a právo na místní úrovni : legislativní předpoklady prosazování community policing po změně zákona o Policii České republiky. Praha : Otevřená společnost, o. p. s., Centrum ProPolice, 2010., s. 14 a 15

propadnutí nebo může být věc zabráná. Propadnutí věci je sankcí, kterou lze podle ustanovení § 15 přestupkového zákona uložit v případě, že věc náleží pachateli a byla zároveň použita ke spáchání přestupku nebo byla přestupkem získána. „Je vyloučeno odejmout věc, jejíž hodnota je v nápadném nepoměru k povaze přestupku. Toto omezení vyplývá z toho, že v řízení o přestupcích nelze uložit propadnutí věci ani rozhodnout o zabrání věci, je-li její hodnota v nápadném nepoměru k povaze přestupku. Je na policistovi, aby stanovil, zda takový nepoměr existuje. Při určení této skutečnosti musí postupovat podle objektivních kritérií, a nikoli například pouze na základě prohlášení majitele.“²¹

Nově se otevírá pravomoc daná ustanovením § 28, a to oprávnění umístit do policejní cely osobu zajištěnou, zadrženou, zatčenou, dodávanou do výkonu trestu odnětí svobody, předvedenou nebo převzatou k provedení procesních úkonů z vazby, výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného léčení. Výklad a hlavně realizaci tohoto práva musí vždy policista dobře zvážit a postupovat v dané věci přiměřeně, jelikož umístění do policejní cely představuje významný zásah do práva na osobní svobodu, nedotknutelnost osoby, svobodu pohybu i dalších základních práv, která jsou zaručena ústavním pořádkem České republiky. Výraz „oprávnění umístit“ nelze tedy interpretovat tak, že je na zvážení policisty, zda tak učiní či nikoliv. Musí být splněny zákonné podmínky, v této věci se nejedná o správní akt, nýbrž o bezprostřední zásah. „Režim umístění osob v celách je rigorózní a výjimky nejsou možné ani s poukazem na nedostatek prostor. Proto pokud by nebylo možné dodržet požadavek odděleného umístění osob v policejní cele podle ustanovení § 30, je policista povinen zajistit umístění osoby v cele jinde.“²² Policista musí před umístěním osoby provést její prohlídku, aby zjistil, že osoba nemá u sebe zbraň nebo věc, jimiž by mohla ohrozit zdraví nebo život vlastní či jiné osoby. Zákon se dále věnuje základnímu vybavení cel, její hygieně a základním potřebám toho, kdo je v ní umístěn. Jsem přesvědčen, že v tomto ohledu sice zákon mluví květnatě, realita je ale bohužel jiná. Není to tak dávno, co zástupce veřejného ochránce práv konstatoval při několikaměsíčních prohlídkách vybavenosti cel a názorů těch, kdož v nich jsou umístěni, že je toto zcela za očekáváním – v celách není svícení, ke spánku jsou používány dřevěné latě bez matrace, nedostatek jídla nebo žádné jídlo. Prostě nám dobře známé bojové podmínky.

²¹ MATES, P. a kol. Nové policejní právo : právní předpisy s komentářem podle stavu k 1. 1. 2009. Praha : Linde Praha, 2009., s. 75

²² Tamtéž, s. 71

Hlava IX. (počínaje ustanovením § 51) hovoří o oprávnění použít donucovací prostředky a zbraně. „Donucovací prostředky jsou souborem převážně technických a věcných prostředků, jejichž použití přichází v úvahu za předpokladů stanovených zákonem. Jejich použití má formu přímého donucení. Převážně fyzická osoba-narušitel se jimi nutí ke splnění právních povinností, respektive se jí brání v pokračování protiprávního jednání. Typickým znakem přímého donucení je to, že zpravidla dochází k použití fyzického násilí. Použití donucovacích prostředků se uplatní především v případě, že osoba klade odpor, přičemž ve většině případů půjde o odpor aktivní. Aktivním odporem rozumíme takový, kterým je násilím bráněno policistovi v provedení zákroku. V případě pasivního odporu osoba nepoužívá vůči policistovi násilí, ale pouze odmítá splnit jeho oprávněný pokyn, požadavek na výzvu, přičemž svým jednáním ohrožuje bezpečnost osob, majetku nebo veřejný pořádek. Donucovací prostředky lze také použít proti zvířeti či jiné věci.“²³ Výčet donucovacích prostředků musí být z pohledu zákonné úpravy taxativní – policista nemůže k provedení zákroku užít jiný prostředek, než který stanoví zákon. Ustanovení § 52 hovoří o těchto donucovacích prostředcích: hmaty, chvaty, údery a kopy, slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek, obušek a jiný úderný prostředek, vrhací prostředek mající povahu střelné zbraně – flash ball (vystřelovač dutých pryžových míčků), vystřelovače sítí, taser aj., vrhací prostředek, který nemá povahu zbraně, zastavovací pás, zahrazení cesty vozidlem a jiný prostředek k násilnému zastavení vozidla nebo jeho zabránění v jízdě, vytlačování vozidlem, štítem nebo koněm, služební pes, vodní stříkač, zásahová výbuška, použití zbraně kromě střelby – úder, hrozba namířenou zbraní, varovný výstřel, pouta, prostředek k zamezení prostorové orientace.

Před použitím donucovacího prostředku je policista povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání s výstrahou, že bude použito těchto prostředků. Toto vyzvání samozřejmě není třeba v situacích, kdy to není ani možné – je bezprostředně ohrožen život nebo zdraví osoba nebo zákrok nesnese odkladu. „Zákon nevylučuje možnost, že by policista způsobil osobě, vůči níž používá donucovacího prostředku, i větší újmu, než je ta, která odpovídá povaze a nebezpečnosti jejího protiprávního jednání. Charakter situací, za nichž dochází k použití donucovacích prostředků, bývá mnohdy objektivně takový, že i při vynaložení veškerého úsilí na straně policisty o adekvátnost zásahu nemusí být jím způsobena újma plně přiměřená

²³ MATES, P. a kol. Nové policejní právo : právní předpisy s komentářem podle stavu k 1. 1. 2009. Praha : Linde Praha, 2009., s. 112

povaze a nebezpečnosti protiprávního jednání. Na druhé straně však nesmí být dotyčnému způsobena újma zřejmě nepřiměřená. Tím je též určen jak výběr donucovacího prostředku, který má být použit, tak i způsob (intenzita, síla) jeho použití.²⁴

Nelze zapomenout na použití zbraně jakož nejdůležitějšího a současně i zpravidla nejzávažnějšího zásahu do integrity člověka v rámci oprávnění policistů, k němuž může dojít v souvislosti s prováděním zákroků, ovšem zde je už třeba důrazně brát v ohledu následky. V tomto smyslu bych tedy použití zbraně označil jako krajní možnost při výkonu policistovi pravomoci. Ustanovení § 56 stanoví opět taxativní podmínky použití zbraně. V dnešní době je každé použití zbraně spojeno se zájmem veřejnosti a médií, ve kterých je nezřídka sugestivně popisováno, bez patřičných znalostí skutkových okolností případu i oprávnění příslušníka nejen policejního sboru, ale i ostatních, které mají logicky povahu veřejných ozbrojených.

Poslední, významnou pravomocí, kterou zmíním, je institut vykázání (ustanovení § 44 a násl. policejního zákona). „Vykázání je právním institutem, který reaguje na případy domácího násilí. Cílem tohoto institutu je chránit úkonem provedeným orgánem státu ohroženou osobu a zamezit dalšími násilnému jednání agresora, který s ohroženou osobou sdílí společné obydlí. Ochrana spočívá v časově omezeném vykázání agresora ze zákonem stanoveného místa. Vykázání nelze chápat jako veřejnoprávní sankci. Závažné nebo opakované jednání s cílem zmařit vykázání nebo rozhodnutí o předběžném opatření soudu, kterým se ukládá povinnost dočasně opustit společné obydlí a jeho bezprostřední okolí a zdržet se vstupu do něj nebo povinnost zdržet se styku s navrhovatelem a navazování kontaktů s ním, lze postihnout jako trestný čin. Umožňuje to novela trestního zákona, která je součástí změnového zákona.“²⁵

S ohledem na povahu institutu vykázání nelze opomíjet, že v jeho rámci dochází k zásadním zásahům do základních práv vykazované osoby. Poukázat lze na zásah do soukromého života této osoby. Vykázání lze považovat i za zásah do svobody pohybu a dalších. Policie má v rámci realizace institutu vykázání dvojí roli:

- a) jednak vystupuje jako mocensky zasahující orgán,
- b) jednak poskytuje pomoc.

²⁴ MATES, P. a kol. Nové policejní právo : právní předpisy s komentářem podle stavu k 1. 1. 2009. Praha : Linde Praha, 2009., s. 117

²⁵ ŠKODA, J., ŠMERDA, R., VAVERA, F. Zákon o policii s komentářem. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009., s. 154

Ochranu formu vykázaní lze poskytnout jak cizinci, tak státnímu občanu České republiky. Je-li agresorem cizinec, přichází v úvahu i postup podle zákona o pobytu cizinců.²⁶ Pokud zjistí příslušník Policie České republiky, že se v daném případě jedná o případ domácího násilí a hrozí-li v tomto důsledku další útoky ze strany agresora, je oprávněn násilnou osobu na místě ze společného obydlí vykázat a současně s tím ji zakázat vstup do společného obydlí a jeho bezprostředního okolí na dobu 10 dnů. Nutno podotknout, že tato lhůta nesmí být zkrácena. Policista k použití oprávnění nepotřebuje souhlas ohrožené osoby, jelikož činí úřední úkon ex offio (z úřední povinnosti). Vykázaná osoba je povinna neprodleně opustit společné obydlí a vydat příslušníkovi Policie ČR klíče od společného obydlí. Před tímto úkonem je vykázané osobě umožněno si za přítomnosti policie vzít ze společného obydlí věci, které jí slouží k osobní potřebě, dále osobní cennosti a další věci, které se mohou k případu vykázaní vztahovat (dokumentaci).

Na druhou stranu policie je povinna poskytnout vykázané osobě informace o možnostech ubytování v daném místě, eventuálně ji umožnit si ubytování zajistit telefonicky z policejní služebny. Vykázanou osobu nutno také poučit o jejich právech a povinnostech. Domnívám se, že v tomto ohledu by policista měl projít určitým školením, aby byl vůbec schopen s osobou, která je obětí domácího násilí náležitě a odborně komunikovat. „Komunikační náročnost jednání policisty s obětí domácího násilí zvyšuje závislost oběti na pachateli, motivace oběti oznámit domácí násilí nebo tendence oběti bagatelizovat či minimalizovat rozsah a následky násilí. Smyslem komunikace policisty s obětí domácího násilí je restaurovat základní potřeby a také aktivně naslouchat.“²⁷ „Z pohledu policie je zřejmě nejpodstatnější zavedení povinnosti chránit oběť domácího násilí před opakovaným útokem partnera. K tomu je policie vybavena větší rozhodovací pravomocí na místech domácího násilí.“²⁸

²⁶ ŠKODA, J., ŠMERDA, R., VAVERA, F. Zákon o policii s komentářem. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009., s. 155

²⁷ MATOUŠKOVÁ, I., SPURNÝ, J. Komunikačně náročné situace v policejní praxi. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005., s. 122 a 123

²⁸ ČÍRTKOVÁ, L. Policejní psychologie. 1. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006., s. 200

4.4 ETICKÝ KODEX POLICISTY

21. ledna 2005 byl vydán rozkaz policejního prezidenta č. 1/2005 formou Etického kodexu Policie České republiky. Kodex formuluje následující ideologickou bázi policejní etiky naší policie. V tomto smyslu je cílem státní policie pomáhat a chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti, prosazovat zákonnost, pomáhat a chránit práva a svobody osob, preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti a potírat ji, usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti a poskytovat pomoc a služby veřejnosti. Základními hodnotami Policie je profesionalita, nestrannost, odpovědnost, ohleduplnost a bezúhonnost.

Etický kodex svým obsahem připomíná policistovi jeho morální a mravní hodnoty. „Je zcela zřejmé, že pro svědomitý a řádný výkon služby (tak, jak to ukládá služební slib a základní povinnosti policisty) musí policista akceptovat vysoký morální a mravní standard.“²⁹ V tomto důsledku tedy etický kodex uvnitř policejní organizace jasně a zřetelně formuluje základní etické hodnoty. Etický kodex formuluje etické normy policejní práce v podobě závazku vůči společnosti a vůči ostatním příslušníkům Policie.

Smyslem etického kodexu Policie České republiky samozřejmě není definovat všechny pravděpodobné situace, v nichž se může při výkonu služby octnout každý jednotlivý policista, a podat vyčerpávající řešení jejich morálních a mravních aspektů, nýbrž formulovat nejobecnější mravní principy, hodnoty a normy, jimiž se řídí Policie České republiky, s primárním cílem seznámit policisty jednoznačně s tím, jaké morální a mravní nároky jsou na ně kladeny a co od nich tedy Policie i společnost očekávají, aby tím mohli poměřovat každou jednotlivou situaci i každou obecnou maximu svého chování a jednání.³⁰

Jednotlivé morální a mravní faktory policisty, obsažené v kodexu, by měly v praxi směřovat především k veřejnosti a ke spolupráci s ní, jakožto spolupráci s dalšími orgány. V této souvislosti již přecházím k pojmu tzv. Community Policing, kterému je věnována další kapitola.

²⁹ NESVADBA, P. Policejní etika. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009., s. 211

³⁰ Tamtéž, s. 209

5. COMMUNITY POLICING JAKO POLICEJNÍ PRÁCE S ORIENTACÍ NA SLUŽBU VEŘEJNOSTI

5.1 COMMUNITY POLICING JAKO URČITÝ DRUH POLICEJNÍ PRÁCE

Pojem „Community Policing“ (dále jen CP) představuje určitý druh policejní (spolu)práce, který je založen na vzájemné úzké spolupráce mezi policií, státní správou, samosprávou a veřejností. Především je založen na základě znalostí prostředí, v němž se policista pohybuje a vychází z otevřené komunikace mezi všemi těmito skupinami. „Výsledky této spolupráce se mohou projevit jak ve zvýšení efektivity každodenní práce policie při zajišťování veřejného pořádku a bezpečnosti, tak v oblasti prevence kriminality.“³¹

V rámci pojetí policejní spolupráce, ještě před zavedením CP, byl hlavní zájem policejních složek zaměřen na protiprávní jednání občanů a na následnou s tím spojenou administrativu. Na druhou stranu strategií CP je protiprávnímu jednání a následným škodám předcházet. Z tohoto jednoznačně vyplývá snaha CP přispět jak ke snížení kriminality, tak ke zvýšení spokojenosti veřejnosti a ostatních veřejných a soukromých subjektů s českou státní policií.

Rád bych argumentoval, že pojem „Community Policing“ nemá ani v současnosti jednotnou (přesnou) definici, tudíž si lze tento pojem promítnout do různých specifik. Lze s jistou nadsázkou i tvrdit, že CP je v jistém smyslu i filozofií než-li specifickým přístupem k určité věci.

Koncept strategie CP je vždy naplňován v lokálních variantách, které spojují (mj.) tato základní východiska:

- a) práce policie orientovaná na službu veřejnosti nenahrazuje standardní práci policie na základních útvarech, ale doplňuje ji a významně usnadňuje,
- b) policisté jsou k aktivní činnosti motivováni částečným přenesením zodpovědnosti za bezpečnostní situaci v přidělené lokalitě, s čímž souvisí i relevantní část rozhodovacích pravomocí,
- c) preventivní aktivity jsou stejnoměrně delegovány na každého policistu v rámci jeho běžných služebních povinností,

³¹ TOŠOVSKÝ, M. Závěrečná zpráva – zavádění prvků Community Policing do praxe Policie České republiky. Otevřená společnost, o. p. s., 2007, č. 1, s. 1 až 13.

- d) v lokalitě působí dlouhodobě stejní policisté, aby měli dostatek času získat dobrou místní znalost a aby občané mohli dobře poznat „svého policistu.“³²

Pro účely této práce budu chápat koncepci „Community Policing“ jako specifickou policejní práci, která klade hlavní důraz na místní znalost poměrů, ale také na ukotvenost v dané lokalitě (okresku/obvodu aj.), ve které slouží. Primárním cílem této práce je posléze zapojení veřejnosti do práce policie a to takovým stylem a v takové míře, aby byla zvýšena její efektivita. Procedurální postupy vycházející z této koncepce jsou založené na spolupráci policie – veřejnosti – samosprávy a dalších místních organizací a institucí.

Princip CP zhruba spočívá na těchto zásadách:

- a) kriminalita není pouze věcí policie, ale je i věcí součinnosti mezi policií a veřejností,
- b) policie je druh veřejné služby, proto potřebuje znát konkrétní potřeby i očekávání občanů na daném teritoriu,
- c) policisté se musejí naučit orientovat v daném prostředí natolik, aby dokázali včas rozpoznat problémy, které mají bezpečností relevanci, a hledat jejich efektivní řešení,
- d) police by neměla podceňovat ani zdánlivé maličkosti, neboť i ony, v určité vzájemné provázanosti, mohou nabýt povahy kriminogenních faktorů,
- e) občané se cítí dobře tam, kde se mohou spolehnout jak na sebe navzájem, tak na policii,
- f) policista má jasně vymezenou působnost v dané lokalitě na stanovené období (obvykle 5 až 8 let),
- g) policista by se měl zapojit do všech aspektů života občanů na daném teritoriu, musí nést odpovědnost před občany, kteří mají možnost do jisté míry ovlivňovat činnosti policie na svém území,
- h) konají se častá a pravidelná setkání s občany (tj. dochází k výměně názorů),
- i) občané akceptují svoji úlohu v prevenci kriminality,
- j) občané uznávají, že policisté jsou profesionálové, a ač názory laiků budou brány v potaz, nemohou být rozhodující,
- k) policie publikuje (například na webových stránkách dané obce) výroční zprávy dostupné všem občanům na daném teritoriu,

³² VESELÁ, M. Community Policing, Policista, 2005, č. 4, s. 48

- l) školní výuka dává policii možnost hovořit s dětmi o občanské odpovědnosti a prevenci kriminality,
- m) a v neposlední řadě policistova práce je hodnocena nejen podle výslednosti, ale také podle jeho schopnosti pojmenovávat problémy v daném teritoriu, navrhopvat jejich řešení a aktivně se do nich zapojovat.³³

5.2 SOUČASNÝ STAV

V současné době je ze strany policejního managementu kladen především důraz na strategii CP, na její zkvalitňování, rozšíření na všechny výkonné složky policie. Za tímto účelem probíhají různá školení, jsou vydávány metodické příručky pro policisty a v poslední době vznikají i „projekty na místě“ – projekty zaměřené na prosazování CP v dané lokalitě a koordinační dohody zaměřené na spolupráci policie a samosprávy.

O nutnosti posílení spolupráce policie s veřejností při výkonu policejní práce nemůže být v současné době sporu. „Postavení policisty ve společnosti vyplývá formálně ze zákona. Sociální uznání a prestiž policejní profese jako neformální ukazatelé postavení policie ve společnosti jsou však spoluurčovány obrazem, který si o policii utváří obyvatelstvo. Postoje veřejnosti k policii naznačují, jaký image policie u veřejnosti požívá. Současně policie nemůže být lhostejná k vlastnímu imagu. Ten může mj. ovlivňovat ochotu veřejnosti ke spolupráci s policií, zájem schopných jedinců o policejní profesi apod.“³⁴

Domnívám se, že i když ještě nenastala doba, aby policie byla vždy jen službou občanům v tom nejlepším slova smyslu, leccos se změnilo k lepšímu. Mnozí policisté si uvědomili, že v dnešní době již nemohou směrem k občanům vždy jen vystupovat z pozice síly či nadřazenosti byrokratických úředníků, kteří jsou nedotknutelní, ale že musí poněkud lépe plnit své povinnosti a také se musí poněkud lépe ovládat vůči veřejnosti. Řada našich občanů si dodnes myslí, že práce policisty je poměrně snadná a že k ní stačí se do policie přihlásit, obléci uniformu a jen tak volně se pak v pracovní době procházet po městě nebo zaparkovat do uličky s autem a začít stopovat a pokutovat řidiče. Tak to možná vskutku navenek vypadá, ale realita policejního života je poněkud odlišná.

³³ NESVADBA, P. Policejní etika. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 186 a 187

³⁴ ČÍRTKOVÁ, L. Policejní psychologie : základy praktické psychologie pro policisty, strážníky, justiční stráž a pracovníky soukromých bezpečnostních služeb. 2. rozš. vyd. Praha : Support, 1996., s. 259

Policista musí být na veřejnosti (a při spolupráci s ní) dobrým právníkem, psychologem, pedagogem a v neposlední řadě i (improvizujícím) hercem, zejména pak ale dobrým člověkem, který je v policii proto, aby lidem pomáhal. „Policista by měl být svým spoluobčanům vždy příkladem a měl by se vyvarovat všeho, co by mohlo jeho pověst v očích veřejnosti ohrozit. I v občanském životě by si měl přátele vždy pečlivě vybírat, neměl by se nechat nikým a za žádných okolností uplácet, či dokonce jakékoliv pozornosti od kohokoliv vyžadovat. Měl by být vždy čestný, ve službě nekompromisní, ale zároveň spravedlivý a nikomu nestranící a vždy by měl vědět, co a také komu kdy může říci a naopak co nikdy, právě proto, že je policistou, říci nesmí.“³⁵

Na druhé straně i policista je jen člověk, na kterého působí celá široká škála různých dalších vlivů. I když se policisté samozřejmě snaží potlačovat emoce, většinou všechny tyto závažné případy silně prožívají. V neposlední řadě je to ono zlo korupce, které na policistu číhá. Korupce patří nepochybně k nejzávažnějším oblastem porušování etických norem policejní práce. Domnívám se, že i ten nejlepší policista se může stát objektem korupčního jednání, byť nepřímého.

Na tomto místě bych rád připomenul i projekt „Každý zná svého policistu“. „Hlavními strategickými pracovníky projektu jsou vedoucí oddělení, kdy na jejich manažerských schopnostech závisí úspěch celého projektu. Jelikož jen na nich záleží, jak jej dokážou vysvětlit svým podřízeným policistům a jak je dokážou přesvědčit, že se jim takovéto jednání vyplatí.“³⁶ Dotčený projekt má 6 komponentů, které představují možnosti, jak veřejnosti usnadnit přístup ke kontaktům na jejich místně příslušná oddělení a policisty. V praxi se pak jedná o vizitky policistů, letáky, internetové prenotace, zveřejňování kontaktů na policisty, rezervační systém a medializace kontaktů prostřednictvím místních médií.

Cílem tohoto projektu je nastavit minimální a technicky nenáročné standardy forem a způsobů poskytování kontaktů občanům na příslušném oddělení. Projekt je další aktivitou policie vedoucí k naplňování principů Community Policing, a proto je plně podporován vedením policie a gestorován policejním prezidentem. Na jedné straně umožňuje zdůraznění preventivní složky práce policie, efektivní výkon služby v terénu a vstřícný a mediálně dobře zvládnutý přístup k veřejnosti. Na druhé straně, pokud se podaří dosáhnout ztotožnění policistů s projektem, může přinést zvýšení pocitu hrdosti

³⁵ NĚMEC, M. Občan a policie : aktuální problémy vztahů policie k občanům a občanů k policii. 1. vyd. Praha : Naše vojsko, 1996. , s. 158

³⁶ POLICEJNÍ PREZÍDIUM POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY, Každý zná svého policistu : Manažerská příručka k projektu, Praha, 2009, s. 3

a smysluplnosti jejich práce. Laicky řečeno, při úspěšném provedené projektu se dostaví výhody pro obě zúčastněné strany:

- a) občan, který je informovaný o „svém“ oddělení a o „svém“ policistovi se může cítit bezpečněji,
- b) a policista získává v občanovi spojení pro další případná šetření v jeho okrsku.³⁷

Domnívám se, že tento projekt je během na delší trať – spolupráce s veřejností nevzniká ihned (automaticky), ale je budována dlouhodobě a závisí právě na vzájemné důvěře a vztahu, který závisí na konkrétním jednání policisty. Je třeba tedy vyvinout maximální úsilí, aby se policisté chovali k občanovi vstřícně. Jen tak může projekt splnit svůj cíl a účel.

³⁷ POLICEJNÍ PREZÍDIUM POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY, Každý zná svého policistu : Manažerská příručka k projektu, Praha, 2009, s. 10

6. SPOLUPRÁCE S ORGÁNY VEŘEJNÉ SPRÁVY

Ustanovení § 14 zákona o Policii České republiky nabádá tuto při plnění svých úkolů ke spolupráci s ozbrojenými bezpečnostními sbory a dalšími orgány veřejné správy, právníckými a fyzickými osobami. Ustanovení lze označit jako generální klauzule spolupráce mezi policií a institucemi veřejnými i soukromými. Nutno poukázat na skutečnost, že policie je vybavena sdílenou působností v oblasti ochrany pořádku a bezpečnosti. Dále bojuje proti kriminalitě a toto nelze činit bez jakékoliv spolupráce dotčených subjektů.

V prvním případě se její spolupráce dotýká ostatních (ozbrojených) bezpečnostních sborů, tedy s Celní správou, Vězeňskou službou, Bezpečnostní informační službou a Hasičským záchranným sborem. Častá je rovněž spolupráce se záchrannými sbory nebo subjekty tzv. veřejné stráže (lesní stráž, rybářská stráž aj.). V neposlední řadě sem patří Armáda, Hradní stráž nebo Vojenská policie.

V praxi je hojně využívána spolupráce s obecní policií³⁸. Spolupráce obecní policie s Policií České republiky, respektive s dalšími uvedenými orgány může probíhat jen v zákonem vymezeném rámci. Obecní policie tedy na sebe nemůže přebírat úkoly, které jsou prioritní záležitostí policie státní, mimo případy výslovně zákonem stanovené. Platí to ovšem i naopak. Policie České Republiky jako veřejný ozbrojený sbor s celostátní působností je povolána plnit úkoly ve věcech vnitřního pořádku a bezpečnosti, do jehož rámce spadají i místní záležitosti veřejného pořádku. Tyto však byly zároveň svěřeny do samostatné působnosti obcí. Státní policie je může zabezpečovat jen tehdy, pokud jí to orgány obcí uloží nebo pokud s ní uzavřou patřičnou koordinační dohodu, zatímco obecní policie je k tomu přímo zřízena a povolána. Koordinační dohody tak mohou představovat nástroj, který na místních úrovních zabezpečí v konkrétních obcích co nejefektivnější zabezpečení spolupráce. Současně je ovšem třeba zdůraznit, že Policie ČR nemůže delegovat úkoly svěřené výhradně jí na obecní policii. Institut obecní policie zřizuje obec obecně závaznou vyhláškou. Zákon o obecní policii předpokládá spolupráci obecní a státní policie v mnoha ustanoveních, což dokládá například ustanovení § 11a a § 24a o vzájemném poskytování informací, o použití služební zbraně (§ 23), o předvedení osoby (§ 13) či při řešení trestného činu nebo přestupku, kterým je bezprostředně ohrožen život, zdraví nebo majetek (§ 7 odst. 2). Jinou formou spolupráce je pak také školení a výcvik

³⁸ Srovnej § 1 odst. 3 zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, v platném znění.

strážníků dle ustanovení § 4d odst. 4: „Obec je povinna zabezpečit výcvik čekatele a strážníka k používání služební zbraně a donucovacích prostředků a realizaci oprávnění podle tohoto nebo zvláštního zákona. Výcvik se provádí v zařízeních, které stanoví zákon. Na základě dohody mezi obcí a policií může výcvik provést policie. Zařízení ve kterých se provádí výcvik nebo policie vydá čekateli nebo strážníkovi potvrzení o vykonání výcviku, které je podmínkou, aby čekatel nebo strážník mohl složit zkoušku z odborné způsobilosti. Náklady výcviku hradí obec.“

Na závěr nutno připomenout, že vztahy mezi státní a obecní policií nejsou založeny na principu nadřízenosti a podřízenosti, ale na koordinaci, součinnosti a spolupráci.

Pokud jde o obec jako celek, tak zde podle ustanovení § 103 odst. 4 písm. d) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), v platném znění, je svěřeno oprávnění požadovat po Policii České republiky spolupráci při zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku do rukou starostovi obce.

Pokud jde o spolupráci s fyzickými osobami, tak zde platí, že policie může od fyzické osobě požadovat poskytnutí věcné a osobní pomoci, zejména podkladů a informací. Fyzická osoba tak nemusí dále učinit, pokud by poskytnutím pomoci vystavit vážnému ohrožení sebe nebo osobu blízkou (§ 18 zákona o Policii České republiky).

Podobně je poskytování pomoci upraveno i pro bezpečnostní sbory. Nově v zákoně (oproti předchozí úpravě) je také upraveno uveřejňování informací hromadnými prostředky (§ 23). Ty jsou povinny na žádost policie bezplatně zveřejnit informace o závažném ohrožení bezpečnosti osob, majetku nebo veřejného pořádku. Tyto vztahy, včetně spolupráce při výkonu rozhodnutí, při zabezpečování technické podpory (§ 19), při povolávání příslušníků jiných bezpečnostních složek (§ 22) či v rámci integrovaného záchranného systému (§ 20), jsou rozvíjeny, aby bylo možné zefektivnit zajišťování pořádku a bezpečnosti. K tomu jsou povinny i subjekty odlišné od policie, ta je však nejdůležitější, jelikož je ochrana veřejného pořádku a bezpečnosti hlavní náplní policejní činnosti. V případech, kdy již policejní prostředky nestačí, plní její úkoly podpůrně příslušníci ostatních³⁹ bezpečnostních složek.

³⁹ Srovnej např. nařízení vlády č. 465/2000 Sb., o povolání vojáků Armády České republiky k plnění úkolů Policie ČR při radiačních haváriích na jaderných elektrárnách.

7. COMMUNITY POLICING V RÁMCI OBVODNÍHO ODDĚLENÍ SUCHÉ VRBNÉ PŘI POLICII ČESKÉ REPUBLIKY

7.1 POPIS OBVODNÍHO ODDĚLENÍ SUCHÉ VRBNÉ

Obvodní oddělení Suché Vrbné patří pod správu Jihočeského kraje Policie České republiky. Oddělení sídlí v ulici Dobrovodská 2106 v Českých Budějovicích. Obvodní oddělení spravuje působnost následujících území města:

- a) Suché Vrbné,
- b) Dobrá Voda,
- c) Dubičné,
- d) Hlincova Hora,
- e) Srubec,
- f) Staré Hodějovice,
- g) Vráto,
- h) Rudolfovo.

Obvodní oddělení se skládá ze svého velitele a jeho zástupce, dále zde působí jedna administrativní pracovnice, pět zpracovatelů, dvě osoby na úseku dokumentační skupiny a celkem čtrnáct policistů-obchůzkářů.

Obvodní oddělení je rozděleno na 6 okrsků, které jsou označeny písmeny A až F. I dle této strategie je do každého okrsku přidělen určitý počet policistů, podle toho jak je onen okrsek rozsáhlý, ale hlavně dle míry výskytu kriminality v okrsku.

Okrskový policista vykonává běžný výkon občůzkové služby přímo v terénu se zaměřením na spolupráci s představiteli obcí, samosprávy, občany a institucemi v daném okrsku, kdy si každý s policistů zodpovídá za bezpečnostní situaci ve svém okrsku. Okrskoví policisté na svůj přidělený okrsek zpracovávají příslušnou okrskovou dokumentaci, která je následně uložena v místnosti dozorčí služby na oddělení. Dokumentace okrsku se zpracovává ve formě elektronické nebo písemné na každý okrsek. Musí obsahovat plánok okrsku, jeho charakteristiku, seznam důležitých objektů (míst) a seznam osob a kontaktů důležitých pro výkon služby v okrsku či důležitých například pro řešení krizových či mimořádných situací. Dokument je průběžně, nejméně však jednou za půl roku, aktualizován.

7.2 UPLATNĚNÍ COMMUNITY POLICING

Podle filozofie Community Policing byl již od počátku v jednotlivých okrscích kladen důraz na to, aby představitelé obcí znali svého okrskového policistu. Dále se konaly různé besedy, kdy tyto besedy byly zaměřené na nejohroženější skupiny obyvatel, jako například děti a mládež v mateřských školách, základních školách, středních školách, ale také senioři v domovech pro seniory. Tyto besedy a jejich témata byly orientované tak, aby tyto skupiny se nebály obrátit kdykoliv na policii, aby věděly, co jim může policie nabídnout za pomoc. Laicky řečeno, že včasná komunikace s policií je prospěšnější pro obě dvě strany.

Před několika málo lety se obvodní oddělení plně zapojilo do strategie Community Policing. V rámci dle již dříve zmíněného projektu „Každý zná svého policistu“ došlo ke změně ze strany vedení v plánování služeb okrskových policistů tak, aby více jak polovinu výkonu své služby prováděli svou činnost ve svém přiděleném okrsku, zde byli v kontaktu s představiteli obcí, se kterými řešili problémy dané obce, navrhovali řešení těchto problémů ve spolupráci s obcemi. Obchůzkovou službu v okrsku konali především formou pěších hlídek tak, aby obyvatelé obcí se na ně mohli kdykoliv obrátit se svými problémy.

Dále byly ze strany obvodního oddělení naplňovány i další projekty strategie Community Policing ve spolupráci s dalšími složkami policie, jako např. dopravní službou, preventivně informační skupinou a službou kriminální policie a vyšetřování, ale také ve spolupráci s externími partnery jako obecními úřady, celní správou apod., za účelem snížení kriminality a zvýšení komunikace mezi policií a veřejností. V rámci obvodního oddělení byly a v současné době jsou prováděny projekty typu bezpečná lokalita, mládež, senioři, nelegální dovoz odpadu, bezpečně do školy, mítink policie pro veřejnost, ale prioritou zůstává projekt „Každý zná svého policistu.“

Za účelem provádění těchto projektů jsou ze strany policistů obvodního oddělení prováděny ve spolupráci s preventivně informační skupinou besedy na školách různého typu, jejichž témata jsou zpracovávána ve spolupráci s pracovníky dané školy s ohledem na věk žáků, jaké problémy se na škole objevují. Při besedách ze strany policistů je kladen důraz na komunikaci s žáky, při níž jim policisté vysvětlují novou strategii policie. Dále ve spolupráci s dalšími partnery se provádí preventivní akce, například kontrola podávání alkoholických nápojů mladistvým a nezletilým v restauračním zařízení, kontrola dětských hřišť, kontroly tržnic, bazarů a zastaváren se zaměřením na

nelegální prodej zboží, hlídání vytipovaných přechodů pro chodce v době kdy děti chodí do školy za účelem zvýšení bezpečnosti dětí a mládeže.

Je třeba poukázat na spolupráci obvodního oddělení s městem České Budějovice. Útvar policie, za podmínek stanovených zákonem, může při zabezpečování místních záležitostí, především při stanovení společného postupu k zajištění veřejného pořádku, uzavřít písemnou koordinační dohodu s obcí. V sepsané dohodě jsou stanoveny formy a nástroje koordinace, úkoly obce a útvaru policie v oblasti předcházení protiprávního jednání, podíl sil na zajištění plnění úkolů, formy a nástroje hodnocení plnění úkolu, doba, na kterou se dohoda uzavírá, a poskytování finančních prostředků. Podobná dohoda je uzavřena i mezi městem České Budějovice a obvodním oddělením Suché Vrbné.

Domnívám se, že tyto koordinační dohody se budou častěji realizovat, a to v důsledku novely zákona o Policii České republiky. V předchozí úpravě zákona o Policii České republiky nebyla možnost policie uzavírat s obcemi koordinační dohody, neboť v tomto zákoně byla součinnost zúžena pouze na předávání informací.

7.3 PROVÁDĚNÍ SLUŽEBNÍCH ZÁKROKŮ

Policista je povinen při provádění služebního zákroku, pokud to povaha a okolnosti služebního zákroku dovolují, použít odpovídající výzvy, prokázat při výkonu svých pravomocí svou příslušnost k policii, před provedením úkonu poučit osobu dotčenou úkonem o právních důvodech provedení úkonu. Postupovat tak, aby případný zásah do práv a svobod osob, vůči nimž směřuje úkon, nebo osob nezúčastněných nepřekročil míru nezbytnou k dosažení účelu sledovaného úkonem, dbát, aby žádné osobě v důsledku jeho postupu nevznikla bezdůvodná újma, aby jeho rozhodnutím neprovést úkon nevznikla osobě, jejíž bezpečnost je ohrožena, bezdůvodná újma.

Zjistí-li policista ohrožení nebo porušení vnitřního pořádku a bezpečnosti v pracovní době, je povinen provést úkon v rámci své pravomoci nebo přijmout jiné opatření, aby ohrožení nebo porušení odstranil. Tuto povinnost má i v době mimo službu, je-li bezprostředně ohrožen život, zdraví nebo svoboda anebo majetek, nebo došlo-li k útoku na tyto hodnoty (úkon nemusí provést v případě, že je jeho schopnost snížena v důsledku jeho zdravotního stavu, vlivem léku nebo jiných látek, není k úkonu odborně vyškolen nebo vycvičen nebo by úkon nemohl úspěšně ukončit).

Mezi další povinnosti policisty, které nejsou upraveny zákonem, ale jsou stanoveny etickým kodexem Policie ČR, je chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti, prosazovat zákonnost, chránit práva a svobody osob, preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti a potírat ji, usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti, nést osobní odpovědnost za svoji morální úroveň a profesní výkon, chovat se bezúhonně ve službě i mimo ni tak, aby důstojně reprezentoval Policii ČR svým jednáním, vystupováním i zevnějškem.

7.4 PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE

7.4.1 Případ paní Anny S.

Jako příklad dobré praxe mohu zmínit případ jisté paní Anny S. (jméno bylo pro potřeby mé práce změněno) z obce Srubec. Paní Anna byla tzv. „notorickým stěžovatelem“, kdy tito lidé podávají neobvyklé množství stížností.

První hlášení od paní Anny přijali na operačním středisku na začátku roku 2009. Paní si stěžovala na to, že se z jejího bytu ztratily domovní klíče, že jí je určitě někdo ukradl. Protože paní bydlela v obvodu Rudolfov, hlášení bylo předáno na OOP Suché Vrbné. Policejní hlídka z tohoto oddělení tedy dojela na místo. Hned při příchodu však policisté zjistili, že klíče se nacházejí bezpečně v zámku dveří. Nedokázali však paní Anně vysvětlit, že se jednalo o omyl a že se spletla a že jí z domu nikdo nic ukrást nechtěl. Tyto stížnosti se však začaly brzy opakovat. Paní Anna K. volala s podobnými hlášeními přibližně v horizontu dvou let. Jednou se jí ztratilo jídlo z talíře, při příjezdu hlídky se však zjistilo, že jídlo je v talíři a nic nezmizelo. Dále se paní ztrácely peřiny a další podobné věci, vše se však vždy našlo hned po příjezdu. Toto období častých telefonátů na operační středisko skončilo až tehdy, kdy byla paní Anna hospitalizována v nemocnici.

Ačkoliv bylo zjevné, že paní Anna trpěla duševní chorobou, povinností Policie ČR je každou takovou stížnost vyslyšet a následně prošetřit. Samozřejmě už na operačním středisku a následně na OOP Suché Vrbné se vždy vědělo, že když volá paní Anna s tím, že se jí něco ztratilo, že o nic nepůjde. Nicméně policejní hlídka na místo musela vyrazit, i když už dopředu bylo jasné, že je to zbytečné.

7.4.2 Případ paní Věry N.

Dalším, a možná i trochu podobným, případem, se kterým se policisté na obvodním oddělení OOP Suché Vrbné setkali, byl případ paní Věry N. (jméno bylo opět pro potřeby práce změněno). První problémy nastaly před necelými dvěma roky. Paní Věra nevolala na operační středisko, nicméně rovnou chodila na OOP Suché Vrbné se stížnostmi různého druhu. Tento případ byl závažnější než předchozí, protože paní následně začala například obviňovat své sousedy, že jí kradou majetek, že jí chodí po jejím pozemku a tak podobně. Dále si stěžovala na rušení klidu. Všechny tyto stížnosti se však vůbec nezakládaly na pravdě. Protože měla pocit, že její stížnosti nebyly řádně prošetřeny, stěžovala si i na práci konkrétních policistů. Tyto incidenty se opakovaly i několikrát do měsíce. Protože paní Věra N. měla následně pocit, že její problémy není policie schopna řešit, začala se pravidelně obracet se stížnostmi přímo na obecní úřad Rodolfov.

Na zamyšlení pak zůstává fakt, že v době, kdy se policisté snaží paní Anně či paní Věře vysvětlit, že jim nikdo nic nekrade a že se jim nic neztrácí, že jim nikdo nechce ublížit, může jich být zapotřebí někde jinde. Povinností Policie ČR je však šetřit i takovéto případy věčných stěžovatelů, bohužel však někdy i na úkor důležitějších věcí.

7.4.3 Policejní etika

Další problematikou, se kterou se policisté nejen na OOP Suché Vrbné prakticky denně setkávají, jsou různé snahy občanů policisty uplatit a vyhnout se trestu či finanční sankci za svůj prohřešek. Nejčastěji se s tímto policisté setkávají u dopravních přestupků občanů. Lidé se snaží různými metodami a prostředky policejní kontrolu přesvědčit, aby jim prominuli trestné body či podobně. Mnody se řidiči „ohánějí“ i velkými obnosy peněz a snaží se policistu uplatit.

Věřím, že pro některé policisty to musí být jisté pokušení, obzvláště pokud je nabízena velká suma a sám policista například není spokojen se svým vlastním ohodnocením.

ZÁVĚR

Základní tezí pro vymezení policie je pojetí policie jako veřejného bezpečnostního sboru, a tudíž jedné s důležitých součástí veřejné správy. Od tohoto pojetí se odvíjí úprava postavení policie jako celku či postavení (soubor oprávnění a povinností) policisty, úprava organizace policie s použitím základních principů organizace veřejné správy, úprava činnosti (s použitím zásad pro formální i neformální aktivity ve veřejné správě) a kontroly ale i dalších oblastí. Jelikož policie není právnickou osobou, může se jevit jako problematické, pokud zákon o policii svěřuje oprávnění a povinnosti policii jako celku.

Nejdůležitějším právním pramenem je zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Než však zákonodárce dospěl k této podobě právní úpravy, prošlo chápání policie i její zákonné zakotvení v souvislosti s historickými událostmi řadou proměn.

Základní principy úpravy se vytvářely již za první republiky, ačkoliv byla policie chápána spíše ve funkčním slova smyslu. Ve 20. století převažovalo již pojetí institucionální. Vytvořila se v návaznosti na členění státu základní organizační struktura, jejíž prvky jsou patrné i v současné struktuře policie. Po změně politického systému v devadesátých letech došlo ke spojení demokratických zásad fungování, které se inspirovaly jak první republikou tak z moderními západoevropskými demokratickými státy. V zákoně o policii (jímž byla policie zřízena) se nemohly odrazit žádné předchozí zkušenosti, a i proto v něm byly časem objeveny chyby, které již nebylo vhodné korigovat novelami zákona (zákon prošel asi třemi desítkami novelizací). V roce 2008 tak byl přijat nový zákon o policii č. 273/2008 Sb. Tak jako úprava minulá, byl koncipován jako norma obecná. Velký význam pro existenci a činnost policie si nadále zachovalo vydávání interních předpisů jak na úrovni ministerstva vnitra, tak policejního prezidia (publikované ve Sbírce interních aktů řízení policejního prezidia České republiky).

Oproti předchozí úpravě se rozsah zákona o policii zdvojnásobil, bylo by ale prospěšné vynechat obecné normy, které se opakují v jiných předpisech (jako některé z základních povinností policisty ve služebním zákoně) či ponechat příliš podrobnou úpravu na úrovni interních norem (například úprava nakládání s informacemi). V organizační struktuře proběhly změny nejvíce znatelné. Jako výsledek

debyrokratizační snahy byly zrušeny služby policie (funkční členění) a okresní ředitelství.

Podíváme-li se na zhodnocení projektu Community Policing, prioritou provádění těchto projektů v rámci obvodního oddělení je dosažení nízké kriminality v dané lokalitě, zviditelnění Policie ČR a zvýšení prestiže u veřejnosti, pochopení ze strany veřejnosti, že policie není jen represivní složkou, nýbrž složkou, která je zde na její ochranu a kdykoliv k dispozici, ale také vrácení postavení Policie ČR na veřejnosti.

Za tímto účelem je snaha ze strany top managementu Policejního prezidia České republiky, ale také ze strany Ministerstva vnitra České republiky vytvořit co nejlepší postupy pro prosazování této strategie, přičemž vychází z dlouholetých zkušeností okolních zemí (Nizozemí, Velká Británie apod.), ale také vzdálenějších zemí (Kanada). Cílem je provádění této strategie co nejvíce ujednotit v rámci celého státu, avšak s ohledem na danou lokalitu, jelikož každá lokalita vyžaduje trochu něco jiného. Úspěšnost této strategie přímo souvisí s dobrou informovaností a motivací policistů na základních útvarech, kteří jsou vlastně ti, co se dostávají do styku s veřejností a jsou hlavním článkem této strategie.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam literatury

- [1.] CANDIGLIOTA, Z., FOUKALOVÁ, K., KOPAK, J. *Jak si počínat v kontaktu s policistou a strážníkem : policejní právo v otázkách a odpovědích*. Brno : Liga lidských práv, 2010. 247 s. ISBN 978-80-87414-01-9.
- [2.] ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. 1. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 309 s. ISBN 80-86898-73-3.
- [3.] ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie : základy praktické psychologie pro policisty, strážníky, justiční stráž a pracovníky soukromých bezpečnostních služeb*. 2. rozš. vyd. Praha : Support, 1996. 301 s. ISBN 80-902164-0-4.
- [4.] FOUKALOVÁ, K. a kol. *Bezpečnost a právo na místní úrovni : legislativní předpoklady prosazování community policing po změně zákona o Policii České republiky*. Praha : Otevřená společnost, o. p. s., Centrum ProPolice, 2010. 32 s. ISBN 978-80-87110-18-8.
- [5.] KÁŇA, P. *Základy veřejné správy*. 2. dopl. přeprac. vyd. Ostrava : Montanex, 2007. 375 s. ISBN 978-80-7225-244-2.
- [6.] MATES, P. a kol. *Nové policejní právo : právní předpisy s komentářem podle stavu k 1. 1. 2009*. Praha : Linde Praha, 2009. 338 s. ISBN 978-80-7201-743-0.
- [7.] MATOUŠKOVÁ, I., SPURNÝ, J. *Komunikačně náročné situace v policejní praxi*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 159 s. ISBN 80-86898-37-7.
- [8.] NESVADBA, P. *Policejní etika*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 315 s. ISBN 978-80-7380-195-3.
- [9.] NĚMEC, M. *Občan a policie : aktuální problémy vztahů policie k občanům a občanů k policii*. 1. vyd. Praha : Naše vojsko, 1996. 311 s. ISBN 80-206-0524-X.
- [10.] POSPÍŠILOVÁ, K., VESELÁ, M. *Community Policing : Manuál pro uniformovanou policii*. Praha : Společně k bezpečí o. s., 2008. 61 s.
- [11.] ŠKODA, J., ŠMERDA, R., VAVERA, F. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 396 s. ISBN 978-80-7380-160-1.
- [12.] VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky : komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. 442 s. ISBN 978-80-7400-142-0.
- [13.] SVATOŠ, Roman, *Základy kriminologie a prevence kriminality*, České Budějovice: VŠERS o.p.s. 2009. 118s. ISBN: 978-80-86708-81-2

- [14.] FILÁK, Antonín, MACEK, Pavel, *Základy teorie policejně bezpečnostní činnosti*, 1. vydání, Praha: Police History 2004. 253s. ISBN: 80-86477-21-5
- [15.] MACEK, Pavel, UHLÍŘ, Lubomír, *Dějiny obecních policí I.*, 1. vydání, Praha: Police History 2004. 215s. ISBN: 80-86477-26-6
- [16.] MACEK, Pavel, UHLÍŘ, Lubomír, *Dějiny policie a četnictva II. (1918 – 1939)*, 1. vydání, Praha: Police History 1999. 230s. ISBN: 80-902670-0-9
- [17.] MACEK, Pavel, UHLÍŘ, Lubomír, *Dějiny policie a četnictva III. (1939 – 1945)*, 1. vydání, Praha: Police History 2001. 230s. ISBN: 80-86477-01-0
- [18.] MACEK, Pavel., HÁJEK, Vladimír, *Obecní policie II.*, 1. vydání, Praha: Policejní akademie ČR, 2003. 168s. ISBN: 80-7251-133-5
- [19.] MACEK, Pavel, ZÁMEK, David, *Policie a hromadná narušení veřejného pořádku*, 1. vydání, Praha: Policejní Akademie ČR 2007. 110s. ISBN: 978-80-7251-264-5

Seznam ostatních knižních zdrojů

- [1.] POLICEJNÍ PREZÍDIUM POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY, *Každý zná svého policistu : Manažerská příručka k projektu*, Praha, 2009, s. 11
- [2.] TOŠOVSKÝ, M. *Závěrečná zpráva – zavádění prvků Community Policing do praxe Policie České republiky*. Otevřená společnost, o. p. s., 2007, č. 1, s. 1 až 13.
- [3.] VESELÁ, M. *Community Policing*, Policista, 2005, č. 4, s. 48

Seznam citovaných právních předpisů, judikátů a interních předpisů a pokynů

- [1.] Česko. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- [2.] Česko. Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů.
- [3.] Česko. Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů.
- [4.] Česko. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.
- [5.] Česko. Rozsudek Nejvyššího správního soudu čj. 5 AZs 105/2004-72 a čj. 6 Ads 43/2005-51.
- [6.] Česko. Nález Ústavního soudu III. 269/1999 USn.

- [7.] Česko. Stanovisko pléna Nejvyššího soudu Plsn 2/1996.
- [8.] Česko. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 110/2008 o plnění úkolů služby pořádkové policie a služby železniční policie.
- [9.] Česko. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 10/2009 o zajišťování vnitřního pořádku a bezpečnosti.
- [10.] Česko. Rozkaz policejního prezidenta č. 1/2005, kterým se stanovuje Etický kodex Policie České republiky.

Seznam webových odkazů

- [1.] Policie České Republiky : Pořádková policie. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/poradkova-policie.aspx>. Cit. 2011-10-10.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A **Mapky jednotlivých okrsků obvodního oddělení Suché Vrbné**
(6 stran)

Příloha B **Vzor koordinační dohody mezi obcí a Policií České republiky**
(3 strany)

Příloha C **Vybraná statistická data za rok 2011**
(1 strana)